

5

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΑΤΡΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ 2006
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ:

ΔΗΜΗΤΡΑ ΖΩΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΤΡΑ 2004

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ πολύ όλους όσους με βοήθησαν στην περάτωση της πτυχιακής μου εργασίας και ιδιαίτερα τον κύριο Αναστάσιο Παναγόπουλο για την συμπαράσταση του όλο αυτό το διάστημα.

Επιπλέον, ευχαριστώ πολύ το INFO CENTER Πάτρας για το πολύτιμο υλικό που μου παρείχε και ιδιαίτερα τον κύριο Ανδρέα Γκοντζή για τις χρήσιμες συμβουλές του.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες	
Περιεχόμενα	1
Κεφάλαιο Α	7
Ιστορία και πολιτισμός της Πάτρας	7
Ορισμός του Πολιτισμού	9
Ο ρόλος του πολιτισμού στη ζωή του ανθρώπου	9
Αρχιτεκτονική	11
Αρχαιολογικοί χώροι	13
Αμφιθέατρο	14
Πηγή Δήμητρας	14
Ρωμαϊκό Υδραγωγείο	14
Η Γέφυρα του Μειλίχιου	15
(γέφυρα Πausανία)	15
Μυκηναϊκοί Τάφοι Βούντενης	15
Βόρειο Νεκροταφείο	15
Δημόσια Ρωμαϊκά Λουτρά	15
Ρωμαϊκό Νυμφαίο	16
Ρωμαϊκό Στάδιο	16
Τα μνημεία της Πάτρας	16
Το Ρωμαϊκό Ωδείο	16
Το Κάστρο της Πάτρας	19
Θέατρο Απόλλων	20
Παλιό Δημοτικό Νοσοκομείο	21
Χαμάμ	21
Δημαρχείο Πάτρας	21
Δημοτικά Σφαγεία	22
Σταφίδαποθήκες	22

	«Μπάρρυ» - Κέντρο Τεχνών	22
	Αχάϊα Κλάους	22
	ΥΗΣ «Γλαύκος»	23
	Το σπίτι του Κωστή Παλαμά	23
	Το Κάστρο του Ρίου	23
	Ιππόδρομος	24
Τα μουσεία της Πάτρας		25
	Αρχαιολογικό Μουσείο	25
	Εθνολογικό – Ιστορικό Μουσείο	26
	Μουσείο Λαϊκής Τέχνης	26
	Μουσείο Τύπου	26
	Αρχεία Δημοτικής Βιβλιοθήκης	26
Αίθουσες τέχνης		27
	Δημοτική Πινακοθήκη	27
	Πολιτιστικό Κέντρο	
	Εθνικής Τράπεζας	28
	Δημοτικό Περιφερειακό	
	Θέατρο Πάτρας	28
Τέχνες και κουλτούρα-Πολιτιστικές εκδηλώσεις		30
	Πατρινό Καρναβάλι	30
	Καρναβάλι των Μικρών	33
	Καρναβάλι των Παλιών	33
	Παιχνίδι του Κρυμμένου Θησαυρού	34
	Μπουρμπούλια	34
	Τσικνοπέμπτη	34
	Μεγάλη Παρέλαση	35
	Τελετή Λήξης	35
	Το Καρναβαλικό Εργαστήρι	36

	Διεθνές Φεστιβάλ Πάτρας	36
	Καραγκιόζης	37
Κύριοι χώροι πολιτισμού		
Πάτρας		37
Μοναστήρια-εκκλησίες		
Μνημεία της Πάτρας	Μοναστήρια	38
	I.M. Γηροκομείου	38
	I.M. Προφήτη Ηλία	39
	Εκκλησίες	39
	I.N. Αγίου Ανδρέα	39
	I.N. Παντοκράτορος	40
	Αγγλικανική Εκκλησία	
	(Αγ. Ανδρέας)	41
	I.N. Αγίου Νικολάου	41
Συνεδριακοί χώροι		41
	Συνεδριακό και Πολιτιστικό	
	Κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών	41
	Αστήρ Hotel	42
	Achaia Clauss	42
	Porto Rio Hotel	42
<hr/>		
Κεφάλαιο Β		43
Πάτρα - Πολιτιστική Πρωτεύουσα 2006		43
Ιστορία του πολιτιστικού θεσμού		43
Οι στόχοι που ανέλαβε η Πάτρα		44
1. Κατασκευή Μεγάρου Μουσικής και Θεάτρου στο χώρο του Λαδόπουλου.		50
2. Κέντρο Εικονικής Πραγματικότητας.		51
3. Καρναβαλικό Μουσείο Ομοιωμάτων		

– Εργαστήρια καρναβαλικών στολών και αναμνηστικών.	53
4. Καλλιτεχνικά εργαστήρια.	53
5. Βιομηχανικό – Τεχνολογικό Μουσείο.	54
6. Μουσείο Τύπου και Μέσων Επικοινωνίας.	55
7. Εκθεσιακοί Χώροι.	55
8. Συνεδριακοί Χώροι.	55
9. Ξενώνας Θεάτρου.	56
10. Ανοιχτό θέατρο 3,000 θέσεων.	56
11. Ναυτιλιακές – τουριστικές δραστηριότητες.	57
12. Εμπορικές δραστηριότητες	58
13. Χώροι ψυχαγωγίας	58
14. Χώροι κατοικίας	58
15. Παλιό Νοσοκομείο ως Εκθεσιακός – Μουσειακός χώρος.	58
16. Camping ως πολιτιστικό-ψυχαγωγικό στέκι νεολαίας – Έλος Αγυιάς ως οικολογικό πάρκο.	59
17. Αγορά Αργύρη ως κέντρο υποδοχής τουριστών.	60
18. Ανακαίνιση δημοτικών πολιτιστικών υποδομών.	60
19. Δημιουργία νέων δημοτικών πολιτιστικών υποδομών.	60
20. Αναπλάσεις κοινόχρηστων χώρων.	61
Κεφάλαιο Γ	62
Τουρισμός	62
<hr/>	
Η Θέση της Πάτρας	63
Δημογραφικές τάσεις	65
Η Σύγχρονη Οικονομία	65
Ο Τουρισμός στην Πάτρα	66
Τουριστικοί πόλοι έλξης	66
Επιχειρηματικός Τουρισμός	69
Τουριστικές Υπηρεσίες	70

	Ξενοδοχεία και χώροι διαμονής	70
Περιφερειακοί πόλοι έλξης		71
	Νομός Αχαΐας	71
	Κάστρο Ρίου	73
	Αρχαίο Θέατρο Αιγείρας	73
	Αίγιο - Παναγία Τρυπητή	73
	Η ευρύτερη περιοχή	74
Το Θεσμικό Πλαίσιο του Τουρισμού		76
Ανάπτυξη του τομέα Τουρισμού		76
Η ανάπτυξη του Θεματικού Τουρισμού		77
	Πολιτιστικός Τουρισμός	77
	Αθλητικός Τουρισμός	78
	Θρησκευτικός Τουρισμός	80
	Οικολογικός	
	Τουρισμός (Αγροτουρισμός)	81
	Επιχειρηματικός	
	και Συνεδριακός Τουρισμός	82
Έργα Υποδομής		83
	Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου	83
	Το Καινούριο Λιμάνι	83
	Περιμετρική οδός της πόλης	84
	Η Ανάπτυξη του Περιβάλλοντος	
	Δόμησης της Πάτρας	84
Συμπεράσματα		86
Ιδέες ανάπτυξης τουρισμού της πόλης		87

Επίλογος	88
Ξενοδοχειακή υποδομή	90
Μάρκετινγκ	91
Βιβλιογραφία	93
Στατιστικά δεδομένα τουρισμού 2001-2003	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

Η Πάτρα είναι μια πόλη δυναμική με ιστορία ανόδων και πτώσεων από τα αρχαία χρόνια μέχρι και σήμερα, όπως συμβαίνει με όλες τις πόλεις που ξεκινάνε από το μακρινό παρελθόν.

Η ιστορία της ξεκινάει από τη 3η χιλιετηρίδα όπου πρωτοκατοικήθηκε από τους Πελασγούς και τους Ίωνες. Καταλήφθηκε κατόπιν από τους Αχαιούς και ονομάστηκε Αχαΐα (11^{ος} αιώνας π.χ.). Η δημιουργική της όμως ανάπτυξη ξεκινάει από το 1828 όπου και απελευθερώθηκε από τους Τούρκους.

Η Πάτρα είναι τοποθετημένη στο νοτιοδυτικό μέρος της Ελλάδας. Έχει έναν πληθυσμό 200,000 κατοίκους και αποτελεί έναν σημαντικότατο εμπορικό κέντρο με κύριο στοιχείο το πολυάσχολο λιμάνι της. Η πόλη επεκτείνεται κατά μήκος της ακτής έως την βουνοπλαγιά του κάστρου. Το ορόσημο της Πάτρας το κάστρο, ένα λείψανο της ενετικής εισβολής της πόλης (1687-1715), χτισμένο στο ψηλότερο σημείο της.

Η αρχαία πόλη της Πάτρας διαμορφώθηκε αρχικά από την ενοποίηση τριών Μυκηναϊκών χωριών: την Αρόη, την Ανθεία και τη Μεσσάτιδα. Μετά από τη δωρική εισβολή μια ομάδα Αχαιών από τη Λακωνία, με ηγέτη τον Πατρέα, κατέστησε μια αποικία και η πόλη πήρε το όνομα της από τον ηγέτη τους. Κατά τη διάρκεια των αρχαίων ετών, η Πάτρα παρέμεινε μια αγροτική περιοχή, όμως με την Ρωμαϊκή εισβολή μετατράπηκε σε ένα σημαντικό λιμάνι.

Στην Πάτρα μαρτύρησε και ο Απόστολος Ανδρέας. Τα λείψανα του μεταφέρθηκαν το 358 μ.Χ. στην Κωνσταντινούπολη. Κατά την Τουρκοκρατία η κάρα του διασώθηκε στη Ρώμη, από όπου μεταφέρθηκε πάλι στην Πάτρα.

Μετά την απελευθέρωση, ανοικοδομείται η σημερινή πόλη και το 1828 ο Ιωάννης Καποδίστριας αναθέτει στο μηχανικό Σταμάτη Βούλγαρη, το σχέδιο πόλεως. Η Πάτρα χωρίζεται σε Άνω και Κάτω πόλη, ενώ παράλληλα αξιοποιείται το λιμάνι της. Μέχρι το 1864, η οικονομική ζωή της πόλης στηρίζεται στην καλλιέργεια και το εμπόριο της σταφίδας, της οποίας αποτελεί το πρώτο κέντρο εξαγωγής. Η άρχουσα τάξη αποτελείται από εμπόρους και κτηματίες και συγχρόνως χτίζονται τα πρώτα νεοκλασικά κτίρια. Τέτοια κτίρια είναι το Δημοτικό Θέατρο, το Παλαιό Δημοτικό Νοσοκομείο, η Οικία Περιβολαρόπουλου, Οικία Άγγελου Βλάχου, το Δημαρχείο, το κτίριο εξαγωγικού εμπορίου «ΕΡΜΗΣ» και η οικία του Κωστή Παλαμά.

Το 1841, οι πέντε δήμοι της επαρχίας Πατρών συγχωνεύονται σε έναν, το Δήμο Πατρών. Ιδρύονται τα πρώτα εργοστάσια. Σειρά έχουν οι μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, δίνοντας δουλειά σε χιλιάδες εργάτες και συμβάλλοντας έτσι στην οικονομική άνθιση της περιοχής.

Η περίοδος 1828-1860, ονομάστηκε η κρίσιμη τριακονταετία, καθώς σε αυτό το διάστημα διαμορφώθηκε η σημερινή μορφή της Πάτρας, από κοινωνικής και οικονομικής απόψεως. Η πόλη κατακτά τη θέση της στο διεθνές καταμερισμό και διαμορφώνει ως εμπορική κοινωνία τα χαρακτηριστικά των πόλεων – λιμανιών που ελέγχουν τις εξαγωγές. Μια επίσης σημαντική τομή στην πρόοδο της Πάτρας είναι η δημιουργία μιας νέας πόλης δίπλα στην παλιά, κατά μήκος της ακτής εκεί που άλλοτε υπήρχαν αμπέλια και ελαιώνες.

Την περίοδο από τον 19^ο αιώνα μέχρι και το Β΄ παγκόσμιο Πόλεμο η Πάτρα σημειώνει σπουδαία οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη, με την εξαγωγή σταφίδας και την γενικότερη ανάπτυξη του λιμανιού της. Η κυκλοφορία νέων ιδεών δίνουν μια πολιτιστική πολυμορφία και ένα κοσμοπολίτικο χαρακτήρα στην Πάτρα. Αυτά τα στοιχεία φανερώνονται μέσα από την Αρχιτεκτονική, τα Μνημεία, την Μουσική και άλλα

ξενόφερτα στοιχεία πολιτισμού όπως π.χ. ο Καραγκιόζης και το Καρναβάλι.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ως πολιτισμός ορίζουμε το σύνολο της πολιτιστικής κληρονομιάς μιας ομάδας ανθρώπων ή του ανθρώπινου είδους ως συνόλου. Με αυτήν την έννοια ο πολιτισμός συνίσταται στη γλώσσα, στις ιδέες, τις πεποιθήσεις, στα έθιμα, τα ταμπού, στους κώδικες, τους δεσμούς, στα εργαλεία, στα έργα τέχνης και σε άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες, ενώ η συνέχεια και ανάπτυξη του εξαρτάται από την ικανότητα του ανθρώπου να μαθαίνει και να μεταβιβάζει τη γνώση του στις επόμενες γενιές. Ο Άγγλος ανθρωπολόγος του 19^{ου} αιώνα Εντουαρτ Μπερνέτ Τέιλορ διατύπωσε έναν ορισμό ο οποίος χαρακτηρίστηκε ως κλασικός «ο όρος πολιτισμός ή κουλτούρα, περιλαμβάνει τη γνώση, τις πεποιθήσεις, την τέχνη, τα ήθη, τους νόμους, τα έθιμα και οποιεσδήποτε άλλες δυνατότητες και συνήθειες έχει αποκτήσει ο άνθρωπος ως μέλος της κοινωνίας».

Ο ρόλος του πολιτισμού στη ζωή του ανθρώπου

Από τα πρώτα χρόνια εμφάνισης του ανθρώπου στη γη, μπορεί κανείς να αριθμήσει πλήθος επιτευγμάτων, υλικών και πνευματικών, τα οποία ανύψωσαν τον άνθρωπο και τον έβγαλαν από την αμάθεια και τις σκληρές συνθήκες διαβίωσης. Έτσι αρχίζει ο πολιτισμός του ανθρώπου ξεκινώντας από την κατασκευή όπλων στην ραγδαία πνευματική ανάπτυξη. Τα μαθηματικά, η επική και λυρική ποίηση, η φιλοσοφική

διανόηση, τα έργα της καλλιτεχνικής δημιουργίας, η δίψα του πνεύματος του ανθρώπου της δημιουργίας, ο ψυχικός πλούτος και τα ιδεώδη, οι αγώνες και οι θυσίες για την ελευθερία και τη δικαιοσύνη, αποτέλεσαν ιστορικές πραγματοποιήσεις που ήρθαν αργότερα να προστεθούν στα επιτεύγματα των πρώτων ανέσεων του «υλικού» βίου.

Δυο περιστατικά πολιτισμού συνέβησαν στην ιστορία, τα οποία σημάδεψαν κρίσιμα και αποφασιστικά την πορεία του ανθρώπου. Το πρώτο ήταν το πέρασμα από την συλλεκτική και κυνηγετική οικονομία στην οικονομία της καλλιέργειας, της κουλτούρας και του εδάφους. Πρόκειται για τεράστια σημασία επανάσταση στον τρόπο ζωής του ανθρώπου, που του άνοιξε το δρόμο για τον αγροτικό πολιτισμό. Το δεύτερο περιστατικό πολιτισμού ήταν το πέρασμα από την αγροτική ζωή στη ζωή της πόλης. Η πόλη είναι καθαρό δημιούργημα του νου του ανθρώπου. Ο πολιτισμός είναι αυτό που τελείται στην πόλη, στην civitas από την οποία και ο όρος civilization. Με τον πολιτισμό πλέον οι σχέσεις από φυσικές μετατρέπονται σε νομικές και ο νους αποδεσμευμένος από την οργανικότητα της φύσης, δουλεύει στη γεωμετρικότητα της πόλης και δημιουργεί τη φιλοσοφία, την επιστήμη και την τεχνολογία.

Οι θεωρητικές ανακαλύψεις και οι τεχνικές εφευρέσεις άνοιξαν στην ανθρώπινη δραστηριότητα εκπληκτικές δυνατότητες και άλλαξαν βαθιά τη ζωή του ανθρώπου, τόσο την ατομική όσο και την ομαδική. Ποτέ άλλοτε ο άνθρωπος δεν είχε στη διάθεσή του τόσες ανέσεις. Η σύγχρονη μηχανή ικανοποιεί όλες τις ανάγκες, σε όλους τους τομείς της ζωής του με την πιο επιθυμητή ταχύτητα και ακρίβεια. Δεν υπάρχει πλέον πρόβλημα για την παραγωγή, την μεταποίηση και τη διακίνηση των κάθε λογής αγαθών.

Εκεί όμως, που η πρόοδος έχει φτάσει τις διαστάσεις του θαύματος, είναι η κάλυψη των αποστάσεων. Με τα τελειοποιημένα τεχνολογικά μέσα άνοιξαν διάπλατα οι πόρτες της παγκόσμιας

επικοινωνίας και αυτό το ξεπέραςμα των κρατικών συνόρων μπορεί να υμνηθεί ως μια κατάργηση των φραγμών ανάμεσα στους λαούς ως βήμα στην προσέγγιση και την κατανόηση των λαών.

Ο πολιτισμός συνεχώς εξελίσσεται και προοδεύει. Και αν ποτέ φαίνεται πως σταματά ή πισωδρομεί, αυτό είναι προσωρινό. Ο άνθρωπος αξιοποιεί πάντοτε την πείρα των προηγούμενων γενεών και προάγει τον πολιτισμό.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Η πολεοδομία και αρχιτεκτονική μιας πόλης αποτελούν τον φορέα της ιστορίας, του πολιτισμού και της παράδοσης της όπως επίσης φανερώνουν την ψυχοσύνθεση και την κοσμοθεωρία των κατοίκων της.

Έτσι μετά την απελευθέρωση η Πάτρα είναι ερημωμένη τόσο από οικιστικής όσο και από κοινωνικής πλευράς, δεδομένου ότι οι Τούρκοι έχουν εγκαταλείψει την πόλη; ενώ οι Πατρινοί έχουν βρει καταφύγιο στις γύρω περιοχές. Στην συνέχεια επιστρέφουν και προσπαθούν να ορθοποδήσουν, αντιμέτωποι με την φτώχεια, την πείνα και την ελονοσία που μαστίζει την περιοχή.

Ο Ιωάννης Καποδίστριας προβλέποντας πολύ σωστά το ρόλο που θα έπαιζε η πόλη μελλοντικά στον οικονομικό τομέα, αλλά και λόγω της γεωγραφικής της θέσης και της επαφής της με τον δυτικό πολιτισμό, Επτάνησα και Ευρώπη, αναθέτει στο μηχανικό Σταμάτη Βούλγαρη το 1829 την εκπόνηση του πολεοδομικού σχεδίου της.

Έχοντας πρότυπο την πρωτεύουσα, η Πάτρα αναπτύσσεται στην δική της κλίμακα. Αρχιτέκτονες όπως ο Λύσανδρος Καυτατζόγλου, ο Ziller, ο Hansen καλούνται να δουλέψουν για την ανέγερση των δημόσιων και ιδιωτικών κτιρίων (πλούσιων αρχοντικών).

Τα περισσότερα κτίρια που κτίζονται μετά το 1834 έως τις αρχές του αιώνα μας, ακολουθούν το νεοκλασικό ρυθμό χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι Πατρινοί αγνόησαν τις τοπικές παραδόσεις ή ότι έμειναν αδιάφοροι σε άλλες αρχιτεκτονικές μορφολογίες και τάσεις που προέρχονταν από τη Δυτική Ευρώπη και το ρομαντικό πνεύμα της εποχής.

Όλο αυτό το κλίμα επιρεάζει τόσο την αρχιτεκτονική όσο και τις άλλες τέχνες, όπως την γλυπτική, τη ζωγραφική και τη μουσική.

Τα βασικά χαρακτηριστικά των νεοκλασικών κτιρίων είναι η πέτρινη ή μαρμάρινη βάση του κτιρίου, τα ολόσωμα μαρμάρινα σκαλοπάτια, οι πορτασιές, η απόλυτη συμμετρία των όψεων, τα μαρμάρινα μπαλκόνια και η πλούσια κορνίζα του κτιρίου.

Το στοιχείο που χαρακτηρίζει την πόλη είναι η δημιουργία της στοάς, στοιχείο που προβλεπόταν και στο σχέδιο του Βούλγαρη. Αποτελεί ένα στοιχείο «δανεισμένο» από την Ιταλία, που μαρτυρά την ιταλική επίδραση στη διαμόρφωση της αρχιτεκτονικής έκφρασης στη Πάτρα.

Τα κύρια νεοκλασικά μνημεία της πόλης είναι:

▶ Το Δημοτικό Θέατρο

Έργο του Τσίλλερ, 1872

▶ Το Παλαιό Δημοτικό Νοσοκομείο

Εικάζεται ότι είναι έργο του Βαυαρού Αρχιτέκτονα Θεόφιλου Χάνσεν, που θεμελιώθηκε από τον Όθωνα το 1857 και εγκαινιάστηκε το 1872.

▶ Οικία Περιβολαρόπουλου

Χτίστηκε από τον Τσίλλερ, 1900

▶ Οικία Άγγελου Βλάχου

▶ Δημαρχείο

Πρόκειται για την οικία Μακρυγιάννη, που αγοράστηκε από Δήμο το 1910

▶ Κτίριο Εξαγωγικού Εμπορίου «ΕΡΜΗΣ»

▶ Οικία Κωστή Παλαμά

Χτίστηκε το 1840 από τον Αθανάσιο Πόγγη. Αρχικά στέγαζε το παρθεναγωγείο. Το 1857 αγοράστηκε από τον πατέρα του Κωστή Παλαμά.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Την οικονομική και πολιτιστική ζωή της Πάτρας και της ευρύτερης περιοχής της Αχαΐας στην αρχαιότητα φανερώνουν σημαντικά μνημεία και οι αρχαιολογικοί χώροι που η σκαπάνη των αρχαιολόγων φέρνει στην επιφάνεια. Πάρα κάτω αναφέρω τους αρχαιολογικούς χώρους οι οποίοι βρίσκονται σε φάση ανασκαφής, η οποία όταν ολοκληρωθεί θα δώσει μια συνολική και συνθετική εικόνα της όλης περιοχής.

Αμφιθέατρο

Κοντά στο Αρχαίο Ωδείο ήρθαν στο φως ερείπια αμφιθέατρου πιθανόν του 1^{ου} μ.Χ. αιώνα. Μαζί με το συνεχόμενο Αρχαίο Ωδείο θα αποτελέσουν ένα ενιαίο σύνολο μεγάλης αρχαιολογικής αξίας.

Πηγή Δήμητρας

Το σημερινό πηγάδι του Αγίου Ανδρέα παραπλεύρως του παλαιού Ι. Ναού το οποίο ήταν άλλοτε πηγή της θεάς Δήμητρας που λειτουργούσε σαν μαντείο. Σώζεται η εξής επιγραφή «ΝΗΜΕΡΤΕΣ ΤΟΔ' ΥΔΩΡ / ΔΗΜΗΤΕΡΟΣ ΗΝ ΠΟΤΕ ΝΟΥΣΟΙΣ / ΕΝΘΑ ΠΑΓΕΙΣ ΞΥΛΟ / ΑΝΔΡΕΑΣ / ΠΑΤΡΑΣ ΑΜΦΙΒΕΒΗΚΕΝ» (Το θεραπευτικό για τις αρρώστιες τούτο νερό, ήταν κάποτε της Δήμητρας. Εδώ σταυρώθηκε και πέθανε ο Απόστολος Ανδρέας).

Ρωμαϊκό Υδραγωγείο

Η Πάτρα έγινε Ρωμαϊκή αποικία το 14 π.Χ. και η επικράτηση της ρωμαϊκής αρχιτεκτονικής ήταν καθολική. Πολλά δημόσια κτίρια κι έργα έγιναν με δαπάνες των Ρωμαίων αυτοκρατόρων και ευεργετών της πόλης. Μεταξύ αυτών ήταν και το ρωμαϊκό υδραγωγείο, έργο απαραίτητο σε μια πολυάνθρωπη πόλη όπως η Πάτρα.

Οι πηγές του υδραγωγείου βρίσκονται στη Νερομάνα του Ρωμανού, όπου και συναντώνται τα πρώτα κτίσματα του υδραγωγείου. Μετά μια συνεχή διαδρομή 6 περίπου χιλιομέτρων, με υπόγειους αγωγούς ή κτιστές καμάρες, το υδραγωγείο καταλήγει στην Αρόη. Εύκολα συναντάμε λίγες από τις καμάρες του υδραγωγείου κοντά στο Κάστρο επί της οδού Αρτέμιδος.

Η Γέφυρα του Μειλίχου (γέφυρα Πausανία)

6
5
Σπουδαίο μνημείο των ρωμαϊκών χρόνων, που χρονολογείται στον 1^ο αιώνα μ.Χ., είναι η δίτοξη γέφυρα της οδού Αρέθα. Ρωμαϊκή γέφυρα ά διατηρημένη με δύο πλίνθινες καμάρες που στηρίζονται σε λίθινους πύλους, στην είσοδο της πόλης.

Μυκηναϊκοί Τάφοι Βούντενης

Βρίσκεται 4,5 χλμ ανατολικά της Πάτρας και αποτελείται από εκατοντάδες τάφους που είναι λαξευμένοι στο μαλακό πέτρωμα δηλώνοντας την ύπαρξη σπουδαίου μυκηναϊκού κέντρου στην περιοχή.

Η ανασκαφή του δεν έχει ολοκληρωθεί αλλά διαμορφώνεται ένα σημαντικό τμήμα του ώστε να είναι επισκέψιμο από το κοινό.

Η ανασκαφή έγινε με τη μορφή των δοκιμαστικών τομών ώστε να διαμορφωθεί μια εικόνα για την μορφή της ακρόπολης με όσα στοιχεία παρέμειναν στη θέση τους καθώς τα περισσότερα χρησιμοποιήθηκαν από τους Βυζαντινούς ως οικοδομικό υλικό.

Βόρειο Νεκροταφείο

Το ρωμαϊκό αυτό μνημείο χρονολογείται μεταξύ του τέλους του 1^{ου} αιώνα μ.Χ. και του τέλους του 2^{ου} αιώνα μ.Χ. έχοντας σχήμα σταυρού, όπως ο ναός της Ίσιδος στην Πομπηία, αποτελεί το μοναδικό μνημείο με αυτή τη μορφή που βρέθηκε στην Πάτρα.

Δημόσια Ρωμαϊκά Λουτρά (Γερμανού 38-40)

Μνημειώδες κτίσμα του 3^{ου} αιώνα μ.Χ. , συγκρότημα λουτρών.

Ρωμαϊκό Νυμφαίο (Ι. Βλάχου 3 & Κανακάρη)

Τμήμα μεγάλου συγκροτήματος, που ταυτίζεται με Νυμφαίο, Ιερό αφιερωμένο στις Νύμφες. Στους πρώτους βυζαντινούς χρόνους ο χώρος χρησιμοποιήθηκε πιθανόν ως εκκλησία και αργότερα ως νεκροταφείο.

Ρωμαϊκό Στάδιο

Το στάδιο βρίσκεται προς δυτικά του Ρωμαϊκού Ωδείου ανάμεσα στις οδούς Αγ. Γεωργίου-Καραϊσκάκη και Παντανάσσης- Ερισσού. Το εξωτερικό μήκος του υπολογίζεται στα 200μ. και το εξωτερικό πλάτος του στα 90 μ. έχει σχήμα επίμηκες και με δύο σφενδόνες, αντί της μίας των ελληνικών σταδίων, και φαίνεται ότι είναι προσφορά του αυτοκράτορα Δομιτιανού προς την πόλη, όταν γιόρτασε το 86 μ.Χ. την επέτειο των 100 χρόνων από την ίδρυση της αποικίας. Ο εορτασμός, εκτός από την προσφορά του σταδίου συνοδεύτηκε και από την κοπή αναμνηστικού νομίσματος. Από επιγραφικές μαρτυρίες γνωρίζουμε ότι στη ρωμαϊκή Πάτρα διεξάγονταν εκεί οι αθλητικοί αγώνες Καισάρεια.

ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

Το Ρωμαϊκό Ωδείο

Ο Πausανίας στη δεκαετία του 170 π.Χ. γράφει: «έχει την ωραιότερη διακόσμηση που έχω δει, αν εξαιρέσει βέβαια κανείς αυτό της Αθήνας». Το συναντάμε δυτικά της Ακρόπολης κοντά στην πλατεία Αγίου Γεωργίου και πλαισιωμένο από τις οδούς Γερμανού, Σωτηριάδου και Παντοκράτορος. Έχει κτιστεί στη νότια πλαγιά του λόφου της ακρόπολης στην Κάτω Πόλη και έχει πρόσοψη προς το νότο.

Λόγω της μορφής του και της δομήσεως του κατατάσσεται στα Ρωμαϊκά μνημεία, αλλά δεν γνωρίζουμε από ποιόν Ρωμαίο αυτοκράτορα ανεγέρθηκε, ίσως από τον Αύγουστο. Στα χρόνια του Αυγούστου η Πάτρα έγινε σημαντική πόλη γιατί συμπεριφέρθηκε με μεγάλη εύνοια προς τους κατοίκους της. Εγκατέστησε αναγκαστικά από άλλες πόλεις πολίτες εκεί και την έκανε πολυάνθρωπη και ανακήρυξε τους κατοίκους της «ελεύθερους πολίτες».

Στην εποχή του Αυγούστου έγιναν πολλά έργα και είναι χαρακτηριστική η φράση των ιστορικών ότι παρέλαβε τη Ρώμη πλινθόκτιστη και την μετέτρεψε σε μαρμαρόκτιστη. Εξαιτίας των στοιχείων αυτών, πιθανών το Αρχαίο Ωδείο να ανεγέρθηκε στα χρόνια του Αυγούστου.

Στο επάνω μέρος του Ωδείου υπήρχε άγαλμα του Απόλλωνα, το οποίο έγινε από λάφυρα του πολέμου κατά των Γαλατών. Ο Γαλατικός πόλεμος έλαβε τέλος με λαμπρή νίκη των συμμάχων και ασφαλώς οι Πατρινοί είχαν το μερίδιό τους από τα λάφυρα. Τότε μπορεί να έγινε το άγαλμα του Απόλλωνα, το οποίο όταν ανεργέθηκε το Ωδείο, μεταφέρθηκε εκεί για να κοσμήσει το νέο δημόσιο οικοδόμημα.

Ένα μεγάλο μέρος του Ωδείου καταστράφηκε από φωτιά το 3^ο-4^ο μ.Χ. αιώνα. Πιθανόν η καταστροφή να συνέβη με την επιδρομή των Ερούλων. Έκτοτε καλύφθηκε από χώματα και σχημάτισε λόφο ύψους τεσσάρων μέτρων από διερχόμενο δρόμο. Ονομάστηκε «λόφος του Στράνη», γιατί εκεί βρισκόταν παλαιότερα η κατοικία του Σουηδού υποπρόξενου στην Πάτρα, Λουδοβίκου Στράνη, που καταγόταν από τη Ζάκυνθο.

Το 1844 το επισκέφθηκαν ο αρχιτέκτονας Σεναβάρ, ο ζωγράφος και καθηγητής στη Λυών Ρειϋ και ο Ντιλγκαμπιο, αρχιτέκτων, οι οποίοι περιγράφουν εσωτερικά μέρη του, τείχη, κόγχες, δωμάτια, το αποκαλούν

θέατρο, ορίζουν το μήκος του σε 50 μέτρα και βρίσκουν ότι είναι όμοιο και στο μέγεθος ακόμα με το θέατρο της Βίλα Ανδριάνα.

Ο χώρος του Ωδείου χρησιμοποιήθηκε και κατά τη Βυζαντινή περίοδο και αυτό επιβεβαιώνεται από τα Βυζαντινά αγγεία και νομίσματα που βρέθηκαν εκεί από την αρχαιολογική σκαπάνη. Ακόμα επάνω στο λόφο βρέθηκαν και ίχνη οικιών της Τουρκοκρατίας, γιατί η περιοχή αυτή ήταν πυκνοκατοικημένη τότε.

Το Ωδείο αποκαλύφθηκε το 1889, όταν έγινε εκσκαφή για την αφαίρεση χώματος. Με τις εργασίες αυτές αποκαλύφθηκε μεγάλο κτίσμα στην περιοχή. Ήρθαν στο φως Ρωμαϊκά νομίσματα, έπειτα μνήματα κοινά με ανθρώπινα οστά και σκεύη οικιακά. Η έρευνα όμως δεν ολοκληρώθηκε, γιατί δεν θεωρήθηκε αξιόλογο και γιατί δεν υπήρχαν χρήματα.

Το 1938-43 έγιναν εργασίες για να μην καταρρεύσει και το 1959 έγινε αναμόρφωσή κανονικά. Τότε αποκαλύφθηκαν στοές, κλίμακες, διάζωμα και κτίσματα επάνω στα οποία ήταν χτισμένο το Ωδείο. Από το Ωδείο μεταφέρθηκαν πολλά αρχαιολογικά ευρήματα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών (επιγραφές, επιτύμβια και αγάλματα).

Στην οδό Σωτηριάδου και Γερμανού, δώδεκα οικήματα απαλλοτριώθηκαν και κατεδαφίστηκαν και τοποθετήθηκαν αρχαία στους χώρους. Στο χώρο μεταφέρθηκαν σαρκοφάγοι, λουτρά, μωσαϊκά και άλλα. Την όλη εργασία επιστάτησε ο Ιωάννης Βασιλείου και στο λίθινο περίβολο που ανεργέθηκε αναγράφηκε σε επιγραφή η συμβολή του. Ο Ιωάννης Βασιλείου τιμήθηκε από τον Δήμο Πατρέων και την Ακαδημία Αθηνών.

Είναι το καλύτερο διατηρούμενο μνημείο των Πατρών, μοναδικό στο είδος του, έχει χωρητικότητα 2,200 θεατές, είναι εύχρηστο, η ακουστικότητα του είναι καλή και δεν χρησιμοποιούνται μικρόφωνα. Δίδονται σε αυτό παραστάσεις αρχαίου δράματος και τελούνται ποικίλες

άλλες εκδηλώσεις. Είναι το πιο αξιόλογο πνευματικό κέντρο της Πάτρας και οι Πατρινοί έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν διάφορες εκδηλώσεις. Αποτελεί σήμερα χώρο εκδηλώσεων του Διεθνούς Φεστιβάλ και άλλων οργανισμών.

Το Κάστρο της Πάτρας

Μάρτυρας όλης της ιστορίας της πόλης το Κάστρο παρουσιάζει δείγματα της τέχνης και τεχνικής όλων των περιόδων από το β' μισό του 6^{ου} μ.Χ. αιώνα που κτίστηκε πάνω στα ερείπια της αρχαίας ακρόπολης και από το οικοδομικό υλικό των κτισμάτων της, από την περίοδο της Φραγκοκρατίας, την περίοδο των Βενετών, των Παλαιολόγων και της τουρκοκρατίας.

Το Κάστρο της Πάτρας ανήκει στην κατηγορία των μεγάλων και φημισμένων Κάστρων. Χτισμένο σε κατοικημένο χώρο, 800 μέτρα περίπου από την ακτή, πάνω σε λόφο του Παναχαϊκού, στο λόφο της αρχαίας ακρόπολης της Αρόης, είχε την τύχη να μην ξεχαστεί από τους ανθρώπους και να μην γνωρίσει την φθορά του χρόνου. Διατηρείται σε καλή σχετικά κατάσταση, με τείχη πανύψηλα και στέρεα, με πύργους και προμαχώνες, πάνω στους οποίους είναι γραμμένο ένα μεγάλο κεφάλαιο από την ζωή και την περιπέτεια της Πάτρας.

Στο εσωτερικό χώρο του Κάστρου δεν έχουν γίνει ανασκαφικές εργασίες και για αυτό το λόγο δεν υπάρχουν αξιόλογα ανασκαφικά ευρήματα.

Παρ' όλο που το κάστρο της Πάτρας έχει μια πολύ μεγάλη ιστορία, ωστόσο η λαογραφία του δεν είναι και πολύ πλούσια. Ίσως γιατί χτίστηκε σε πόλη παραθαλάσσια, πολύκοσμη και πολυάσχολη και δεν ένωσε ποτέ τη μοναξιά, αλλά ούτε χρησίμευσε ως κρησφύγετο κυνηγημένων. Όμως η πολυαίωνια ιστορία του, οι επιδρομές των διάφορων λαών για κατάκτηση του, η πολύχρονη σκλαβιά του σε

διάφορα αφεντικά, οι αγώνες για την απελευθέρωσή του κ.α γέννησαν κάποια λαογραφικά στοιχεία. Το γνωστότερο από αυτά είναι η «Πατρινέλλα». Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των Πατρινών, η «Πατρινέλλα» ήταν μια φανταστική μεταμόρφωση ενός αντρικού γενειοφόρου αγάλματος σε γυναίκα, η οποία προστάτευε την πόλη τους από κάθε κακό και κυρίως από επιδημίες που τότε ήταν πολύ συχνές. Σπίτι της ήταν φυσικά το κάστρο και συγκεκριμένα η εξωτερική κόγχη του Νότιου τείχους, όπου βρίσκεται το γενειοφόρο αντρικό άγαλμα.

Επίσης κατά την περίοδο 1880-1926 λειτουργούσαν στο κάστρο εγκληματικές φυλακές και πολλές είναι οι παραδόσεις που ακούγονται σχετικά με τους φυλακισμένους στο κάστρο.

Οι φθορές είναι φυσικά αισθητές σε πολλά σημεία του Κάστρου της Πάτρας. Το κάστρο έχει ανάγκη επισκευής, ανάγκες ευπρεπισμού αλλά και ανάγκες ανασκαφής του εσωτερικού του χώρου. Με αυτόν τον τρόπο ο επισκέπτης θα παίρνει μια γενική εικόνα του χώρου που επισκέπτεται.

Το κάστρο παράλληλα αποτελεί, ένα χώρο πρασίνου και ίσως την ιδανικότερη θέση για να χαρεί κανείς την θέα του Πατραϊκού και του Ιονίου πελάγους από ψηλά. Τέλος χρησιμοποιείται μέσα στα πλαίσια του Διεθνούς Φεστιβάλ.

Θέατρο Απόλλων

Κτίριο ιδιαίτερου αρχιτεκτονικού ύφους είναι έργο του Βαυαρού αρχιτέκτονα Ερνέστου Τσίλλερ που χτίστηκε το 1872 στην κεντρική πλατεία της Πάτρας αποτελώντας το στολίδι της.

Εκτός από το εσωτερικό του θεάτρου όπου θα θαυμάσετε τις τρεις σειρές θεωρείων, το υπερώο και τα διακοσμητικά του στοιχεία, αξίζει να σταθείτε και στην εξωτερική του όψη με τις επάλληλες τοξοτές στοές και τις τοιχογραφίες που του προσδίδουν και το ιδιαίτερο ύφος.

Από το 1872 έως το 1900 παρουσιάζονται από Ιταλικούς θιάσους παραστάσεις μελοδράματος, κυρίως του Βέρντι και στη συνέχεια παρουσιάζεται και ελληνικό μελόδραμα από ελληνικούς θιάσους καθώς και Γαλλική Οπερέτα.

Σήμερα αποτελεί την κεντρική σκηνή του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Πάτρας, ενώ ταυτόχρονα αξιοποιείται για σημαντικές πολιτιστικές και κοινωνικές εκδηλώσεις. Ακόμα και εάν δεν παρακολουθήσετε μια παράσταση, αξίζει να το επισκεφτείτε για την ιστορικότητα του όσο και για τα εξαιρετικά αρχιτεκτονικά του στοιχεία.

Παλαιό Δημοτικό Νοσοκομείο

Στην καρδιά τη Άνω Πόλης συναντάμε το Παλαιό Δημοτικό Νοσοκομείο, ένα νεοκλασικό κτίριο του Δανού αρχιτέκτονα Ch. E. Hansen το οποίο λειτούργησε σαν νοσοκομείο από το 1872 έως το 1973. Αποτελεί σήμερα ένα σημαντικό Πολιτιστικό Πολύκεντρο της Πάτρας. Διαθέτει επίσης εντυπωσιακό αίθριο στο οποίο τους καλοκαιρινούς μήνες διοργανώνονται ποικίλες εκδηλώσεις.

Χαμάμ

Διατηρητέο κτίριο στην Άνω Πόλη της Πάτρας, κτίστηκε πριν από 500 χρόνια (επί Ενετοκρατίας), και από τότε μέχρι σήμερα λειτουργούν σε αυτό τα χαμάμ (τουρκικά θερμόλουτρα). Είναι το μοναδικό που λειτουργεί σήμερα στην Ελλάδα και με ένα όμοιό του στο Παρίσι. Είναι τα μοναδικά που απόμειναν ενεργά στην Ευρώπη.

Δημαρχείο Πάτρας

Στο κέντρο της πόλης και επί της οδού Μαιζώνος βρίσκεται η πρώην οικία μεγαλέμπορου της Πάτρας η οποία κτίστηκε το 1880.

Λειτουργεί ως δημαρχείο από το 1897. Έχει διακοσμηθεί εσωτερικά από το Επαμεινώνδα Θωμόπουλο με ωραιότατες τοιχογραφίες.

Δημοτικά Σφαγεία

Στην παραλιακή οδό Ακτή Δυμαίων (συνέχεια της Όθωνος Αμαλίας) βρίσκεται το διατηρητέο κτιριακό βιομηχανικό συγκρότημα από ημιλαξευτή πέτρα το οποίο χρονολογείται από το 1903. Έως το 1998 λειτουργούσαν σε αυτό τα δημοτικά σφαγεία. Μετά την ανακαίνιση των κτιρίων, που ανέδειξε ένα σημαντικό αρχιτεκτονικό μνημείο της βιομηχανικής κληρονομιάς της Πάτρας, επαναλειτουργεί ο χώρος και ως χώρος πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Σταφιδαποθήκες «Μπάρου» - Κέντρο Τεχνών

Στην οδό Όθωνος Αμαλίας δίπλα από τους Μύλους Αγίου Γεωργίου, συναντάμε το συγκρότημα βιομηχανικής αρχιτεκτονικής, το οποίο στο παρελθόν χρησιμοποιήθηκε ως εργοστάσιο νηματοποιίας, αλευροποιίας, κλωστικής και κατεργασίας σταφίδας.

Σήμερα ανήκει στην ευθύνη του Δήμου Πατρέων και ανακαινισμένο πλέον λειτουργεί σαν κέντρο Τεχνών και πολιτισμού φιλοξενώντας σημαντικές εκθέσεις και εκδηλώσεις.

Στο ισόγειο στεγάζει επίσης το Infocenter της Πάτρας, το οποίο είναι υπηρεσία πληροφόρησης των τουριστών και διαθέτει χάρτες, οδηγούς και ενημερωτικά φυλλάδια.

Αχάϊα Κλάους

Οι εγκαταστάσεις της Αχάϊα Κλάους τοποθετούνται ψηλά πάνω από την Πάτρα σε έναν τόπο με αμπελώνες και πλούσια βλάστηση στους πρόποδες του Ομπλού. Η Αχάϊα Κλάους αποτελεί για τους φίλους του κρασιού έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς της Ελλάδος. Το

1854, ο Βαυαρός Γκούστοφ Κλάους ίδρυσε το ομώνυμο οινοποιείο και σύντομα , εξήγαγε τα κρασιά του σε πολλές χώρες. Κατά την περιήγηση στην κάβα μπορεί κανείς να θαυμάσει τα ξυλόγλυπτα βαρέλια παλαιώσης, από το 1873, της φημισμένης μαυροδάφνης καθώς επίσης στην κάβα Δανιηλίδος να δοκιμάσει μερικά από τα εκλεκτά κρασιά της Αχάϊα Κλάους.

ΥΗΣ «Γλαύκος»

Το πρώτο υδροηλεκτρικό εργοστάσιο της Ελλάδας, λειτουργεί από το 1927 ως δημοτική επιχείρηση. Σήμερα ανήκει στην ΔΕΗ έπειτα από ειδική παραχώρηση της κυβέρνησης το 1967. Βρίσκεται στην ομώνυμη περιοχή 8 χλμ νοτιοανατολικά του κέντρου της Πάτρας.

Το σπίτι του Κωστή Παλαμά

Διατηρητέο κτίριο της οδού Κορίνθου 241 στο κέντρο της πόλης, όπου γεννήθηκε ο Κωστής Παλαμάς και η Ιταλίδα πεζογράφος Ματθίλδη Σεράο.

Το Κάστρο του Ρίου

Το Κάστρο του Ρίου βρίσκεται στο ομώνυμο ακρωτήριο στη δυτική είσοδο του Κορινθιακού Κόλπου. Βρίσκεται ΒΑ της πόλεως των Πατρών και απέχει 7,5 χιλιόμετρα. Στο ακρωτήριο του Ρίου ίδρυσαν οι Ρωμαίοι αξιόλογη στρατιωτική βάση. Το κάστρο του Ρίου ανεγέρθηκε το 1499 από το Σουλτάνο Βαζιαζήτ Β' και ονομαζόταν Κάστρο του Μοριά ή της Πάτρας.

Το κάστρο έχει σχήμα ισοσκελές τριγώνου με την κορυφή στην οποία υψώνεται τριπλός ισχυρός πύργος, στραμμένος προς τα Αιτωλικά παράλια. Η πλευρά προς την Πελοπόννησο, προστατευόταν εξωτερικά με πλατιά τάφρο που συγκοινωνούσε και στις δυο άκρες με τη θάλασσα.

Πάνω από την τάφρο υπήρχε γέφυρα τοξωτή, που οδηγούσε στην κεντρική πύλη. Στη νοτιοανατολική γωνία το τείχος ενισχυόταν με προμαχώνα και ένα στρογγυλό πύργο, ενώ δυο ανάλογοι πύργοι υπήρχαν και στο μέσο της νότιας πλευράς.

Οι υπόλοιπες πλευρές ενισχύονταν από προμαχώνες, πύργους και επάλξεις, ενώ ένα μεγάλο κυκλικό οικοδόμημα στο εσωτερικό του κάστρου το προφύλασσε από την Ανατολική πλευρά, αλλά και ολόκληρο το φρούριο, μέσα στο οποίο έμενε η φρουρά και ένας μικρός αριθμός Τουρκικών οικογενειών. Οι ελληνικές οικογένειες ήταν εγκατεστημένες έξω από το φρούριο. Το 1532 ο Αντρέα Ντόρια από τη Γένοβα με Ισπανικό στόλο κυρίευσε το φρούριο.

Το 1715 καταλήφθηκε από Τούρκους και παρέμεινε σε αυτούς μέχρι την επανάσταση του 1821.

Στις 30/10/1828 ύστερα από πολιορκία, παρέδωσαν οι Τούρκοι το κάστρο στους Γάλλους, στο στρατηγό Μαιζών. Ο Μαιζών είχε αναλάβει να διώξει τα τελευταία τουρκο-αιγυπτιακά στρατεύματα.

Το φρούριο στα νεότερα χρόνια τα χρησιμοποίησαν και οι Γερμανοί κατακτητές μέχρι τις 9/10/1944 κα άνοιξαν τον καινούργιο δρόμο προς αυτό. Στη συνέχεια το παρέλαβε ο Ελληνικός στρατός και χρησίμευσε ως στρατόπεδο.

Σήμερα το Κάστρο του Ρίου χρησιμοποιείται για την διεξαγωγή εκδηλώσεων μέσα στα πλαίσια του Φεστιβάλ του Δήμου Πατρέων.

Ιππόδρομος

Ο ιππόδρομος κτίσμα του 7^{ου} μ.Χ. , αποκαλύφθηκε το χειμώνα του 1979-80 με τις ανασκαφές θεμελίων διαφόρων οικοδομών επί της οδού Γεροκωστοπούλου και Ηφαίστου.

Αρχικά θεωρήθηκε ότι ήταν θεατρική κατασκευή Ρωμαϊκών χρόνων. Είχε σχήμα αμφιθεάτρου, εκτεταμένου με ελλειψοειδές σχήμα.

Κατασκευάστηκε τον 3^ο μ.Χ. αιώνα και χρησιμοποιήθηκε έως τον 6^ο μ.Χ. αιώνα. Επομένως γίνονταν ιπποδρομίες στην Πάτρα κατά τα αυτοκρατορικά χρόνια, πράγμα που αποδεικνύεται και από άλλα ευρήματα, όπως επιτύμβιες στήλες μονομάχων, παραστάσεις επωνύμων μονομάχων σε ψηφιδωτό και σε τμήμα ανάγλυφης στήλης κ.α.

ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

Αρχαιολογικό Μουσείο

Το μουσείο λειτουργεί σήμερα στο ισόγειο διώροφου κτιρίου στην πλατεία Όλγας ενώ έχει προγραμματιστεί η ανέγερση του νέου Αρχαιολογικού Μουσείου. Τα εκθέματα σας βοηθούν να κάνετε ένα χρονολογικό ταξίδι σε όλες τις σημαντικές περιόδους της Πάτρας και της ευρύτερης περιοχής ξεκινώντας από την προϊστορική και γεωμετρική περίοδο με αγγεία, κοσμήματα και οπλισμό και φθάνοντας σε αυτά των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων με σημαντικότερο έκθεμα του Μουσείου το ακέφαλο μαρμάρινο άγαλμα, ρωμαϊκό αντίγραφο της Αθηνάς του Φειδία.

Ένα ξεχωριστό επίσης έκθεμα, ένα μεγάλο ψηφιδωτό από ρωμαϊκή έπαυλη των Υψηλών Αλωνίων, καταλαμβάνει το κεντρικό τμήμα της μεγάλης αίθουσας του μουσείου.

Μεγάλο μέρος της συλλογής του μουσείου περιλαμβάνει χρυσά κοσμήματα και αγγεία των ελληνιστικών και κλασσικών χρόνων καθώς και γυάλινα αγγεία των ρωμαϊκών χρόνων. Ανοιχτό καθημερινά 8.30 π.μ. – 3.00 μ.μ. εκτός Δευτέρας.

Εθνολογικό – Ιστορικό Μουσείο

Στεγάζεται στο Μέγαρο Λόγου και Τέχνης και καλύπτει την περίοδο από το 1770 έως και την περίοδο της Επανάστασης του 1821. Εκτίθενται σε αυτό όπλα, γκραβούρες, πίνακες, πολύτιμα χειρόγραφα και άλλα ιστορικά κειμήλια. Ανοιχτό 11.00 π. μ. – 1.00 μ.μ. πλην Τρίτης και Παρασκευής.

Μουσείο Λαϊκής Τέχνης

Το μουσείο στεγάζει μια επιλεκτική συλλογή που παρουσιάζει τον τρόπο ζωής και παραγωγής της προβιομηχανικής κοινωνίας.

Μουσείο Τύπου

Εκτίθενται Πατρινές εφημερίδες από το 1875 μέχρι σήμερα, πατρινά περιοδικά, πελοποννησιακά έγγραφα και βιβλία. Ένα από τα κυριότερα εκθέματα του μουσείου είναι το επίσημο έγγραφο που έστειλε η Γ' Εθνική Συνέλευση των Ελλήνων στον πρώτο πρωθυπουργό της Ελλάδας Ιωάννη Καποδίστρια. Ανοιχτό 10.00 π.μ. – 1.00 μ.μ. Δευτέρα – Παρασκευή.

Αρχεία Δημοτικής Βιβλιοθήκης

Στο κέντρο της Πάτρας, δίπλα από το παλαιό Δημαρχείο, βρίσκεται η Δημοτική Βιβλιοθήκη, μια από τις μεγαλύτερες της χώρας. Διαθέτει σήμερα 120,000 τόμους βιβλίων, αρχείο πατρινών εφημερίδων, ιστορικά έγγραφα, πλούσια πινακοθήκη, φωτογραφικό υλικό και γκραβούρες. Σε ειδικό τμήμα φυλάσσονται βιβλία ανεκτίμητης αξίας.

ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΤΕΧΝΗΣ

Δημοτική Πινακοθήκη

Η Δημοτική Πινακοθήκη της Πάτρας στεγάζεται στο ισόγειο της Δημοτικής Βιβλιοθήκης και είναι διαμορφωμένη και εξοπλισμένη κατάλληλα για να φιλοξενεί εκθέσεις υψηλού επιπέδου. Ιδρύθηκε το 1988 με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Πνευματικού και Καλλιτεχνικού Κέντρου, που επικύρωσε το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Πατρών. Οι πρώτες προσπάθειες για την ίδρυση της Δημοτικής Πινακοθήκης έγιναν στο τέλος της δεκαετίας του '50, μετά από δωρεές σημαντικών καλλιτεχνών προς το Δήμο Πατρών (του γλύπτη Α. Σώχου, του ζωγράφου Ε. Θωμόπουλου κ.α.) με τις δωρεές αυτές ήταν απαραίτητη η δημιουργία μιας Δημοτικής Πινακοθήκης.

Στις δεκαετίες '60 και '70 τα έργα τέχνης στεγάστηκαν αρχικά στο Δημαρχείο και την Δημοτική Βιβλιοθήκη. Εκείνη την περίοδο δημιουργήθηκε μια μικρή συλλογή με έργα Ελλήνων καλλιτεχνών και αποφασίστηκε η μόνιμη έκθεσή τους σε αίθουσες του Μεγάλου Λόγου και Τέχνης στον 5^ο όροφο, όπου και παρουσιάστηκαν από το 1980 έως το 1982. Από τότε φυλάσσονται στην Δημοτική Βιβλιοθήκη όπου ήδη καταγράφονται και συντηρούνται όλα τα έργα τέχνης. Στη δεκαετία του '80, η έλλειψη ενός εξειδικευμένου ιδρύματος έκανε επιτακτική την ανάγκη δημιουργίας Δημοτικής Πινακοθήκης. Βασικός σκοπός και στόχος της Δημοτικής Πινακοθήκης, είναι η παραγωγή και η στήριξη πολιτιστικών εκδηλώσεων, μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων και άλλων δραστηριοτήτων, καθώς και η παιδευτική και πολιτιστική αποστολή, όπως οφείλει να παρέχει μέσω των λειτουργιών του ένα πολιτιστικό ίδρυμα. Η μόνιμη εικαστική συλλογή του Δήμου Πατρών

αριθμεί πάνω από 300 έργα τέχνης και περιλαμβάνει πίνακες ζωγραφικής, χαρακτικής, γλυπτά και πλούσιο φωτογραφικό υλικό.

Πολιτιστικό Κέντρο Εθνικής Τράπεζας

Το Πολιτιστικό Κέντρο της Εθνικής Τράπεζας είναι δημιούργημα του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τράπεζας. Στεγάζεται σε ένα αναπαλαιωμένο νεοκλασικό κτίριο επί τη πλατείας Γεωργίου στο κέντρο της Πάτρας. Φιλοξενεί διάφορες εκθέσεις.

Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Πάτρας

Το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Πάτρας συμπληρώνει 15 χρόνια λειτουργίας του με σημαντική θεατρική δραστηριότητα στην πόλη της Πάτρας.

Στα τρία πρώτα χρόνια λειτουργίας του (1988-1991), έγιναν μεγάλες προσπάθειες από ανθρώπους που πίστευαν ότι το Θέατρο Πάτρας μπορεί να εξελιχθεί σε θέατρο – εργαστήριο ιδεών και να γίνει χώρος αφύπνισης και καλλιέργειας της συνείδησης, κερδίζοντας όχι μόνο μια ιδιαίτερη θέση στη ζωή και την ψυχαγωγία των κατοίκων, αλλά και στρέφοντας τα βλέμματα του κέντρου προς αυτήν. Κατά την διάρκεια της πολύχρονης λειτουργίας του το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. έχει τις εξής δραστηριότητες:

- ▶ Ανεβάζει έργα ποιότητας, με κύρια χαρακτηριστικά την παράδοση, την ιδιαίτερη φυσιογνωμία και το πολιτισμικό προφίλ της περιοχής
- ▶ Συμμετέχει σε φεστιβάλ της χώρας
- ▶ Περιοδεύει σε θεατρικούς χώρους της περιοχής και συνεργάζεται με άλλους πολιτιστικούς φορείς
- ▶ Διοργανώνει εκθέσεις παράλληλα με τις εκάστοτε θεατρικές του παραγωγές

- ▶ Έχει αναπτύξει και αναδείξει τοπικές καλλιτεχνικές δυνάμεις και έχει δραστηριοποιήσει το τεχνικό δυναμικό της

Το Δημοτικό Θέατρο Πάτρας έχει συνεργαστεί κατά καιρούς με το Πανεπιστήμιο Πάτρας, με βιβλιοπωλείο της πόλης, καθώς και με άλλους πολιτιστικούς τομείς του Δήμου Πατρέων, ενώ έχει παραχωρηθεί και για τη διενέργεια εκδηλώσεων του Δημοτικού Ωδείου, του Μουσικού Τμήματος του Πνευματικού και Καλλιτεχνικού Κέντρου του Δήμου, της Λέσχης Φίλων Κλασικής μουσικής κ.α. Διαθέτει δυο θεατρικές σκηνές, το θέατρο **ΑΠΟΛΛΩΝ** και το **ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ**.

Άλλες αίθουσες τέχνης είναι:

Ζέρβας

Μιαούλη 49

Περί Τεχνών

Κανακάρη 65

Πολύεδρο

Κανακάρη 147

Millennium

Ρήγα Φεραίου 96

ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Πατρινό Καρναβάλι

Μέγιστο πολιτιστικό γεγονός, θεσμός γοητευτικός μοναδικού χαρακτήρα, μύθος ή λαϊκή γιορτή με πολιτιστικά και πολιτισμικά στοιχεία, όπως και να χαρακτηριστεί το Πατρινό Καρναβάλι διατηρεί μέσα από την μακρόχρονη πορεία του που οριοθετείται στα μέσα του 1800 αναλλοίωτα τα Πατρινά χαρακτηριστικά του τα οποία εμπλουτίζονται στο πέρασμα του χρόνου με επιρροές που αφομοιώνονται και τροποποιούνται.

Με γέφυρα τα Επτάνησα (Ζάκυνθο και Κεφαλονιά) περνούσαν στην Πάτρα όχι μόνο οι προοδευτικές ιδέες που κυκλοφορούσαν στην Ευρώπη, αλλά και ο τρόπος ζωής και οι συνήθειες των αναπτυγμένων κοινωνιών. Τα μέλη της ευρωπαϊκής παροικίας της Πάτρας, άνθρωποι μορφωμένοι και εύποροι, εισήγαγαν και συντηρούσαν δυτικοευρωπαϊκά έθιμα και διασκεδάσεις.

Το 1829, όπως αναφέρει ο Ν. Πολίτης στο βιβλίο του «Το Καρναβάλι της Πάτρας», ο πρώτος αποκριατικός χορός έγινε στο σπίτι του Πατρινού εμπόρου Μωρέτη. Το βρίσκουμε όμως και στις ταβέρνες όπου οι Πατρινοί γλεντζέδες διασκεδάζουν με κρασί και με τραγούδια, αλλά και στην παρουσία κάποιων μασκαρεμένων, κυρίως τα βράδια. Έτσι οι Πατρινοί υιοθέτησαν πρώιμα το ένα μετά το άλλο τα διάφορα στοιχεία του αποκριατικού ξεφαντώματος, τη μάσκα, το ντόμινο, την μασκαράτα με συγκεκριμένο θέμα, τα αποκριατικά άρματα, τον ανθοπόλεμο, το κάψιμο του Καρνάβαλου κ.α.

Παράλληλα όμως επινόησαν και καθιέρωσαν το «μπουρμπούλι» και τον σοκολατοπόλεμο, που μόνο στην Πάτρα συναντάμε ως τις μέρες μας.

Στη δεκαετία του 1870, που θεωρήθηκε περίοδος οικονομικής ανάπτυξης της πόλης, θα εμφανιστούν τα πρώτα καρναβαλικά άρματα, ενώ το Δημοτικό Θέατρο θα παραχωρηθεί για την πραγματοποίηση των πρώτων αποκριατικών χορών. Το 1880 στην γιορτή του Αγίου Αντωνίου εμφανίζονται στους δρόμους οι πρώτες μπούλες. Στα ωραία χρόνια της Μπέλ Επόκ έχουμε κάποια καλά καρναβάλια και ιδιαίτερα τα χρόνια 1900, 1907 και 1909, στα οποία λαμβάνουν μέρος για πρώτη φορά άτομα από όλες τις κοινωνικές τάξεις. Τότε καθιερώνεται ο αυγοπόλεμος με κέρινα αυγά γεμάτα κομφετί. Στα χρόνια που ακολούθησαν (Βαλκανικοί Πόλεμοι, Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, Εθνικός Διχασμός, Μικρασία) τα καρναβάλια ήταν υποτονικά, ενώ ο μεσοπόλεμος πέρασε με αβεβαιότητα, κρίση και μεμονωμένες εκδηλώσεις.

Τα χρόνια 1938 και 1939 είχαμε και καλύτερα και πιο εντυπωσιακά προπολεμικά καρναβάλια. Από το 1940 μέχρι το 1950 λόγω της ξενικής κατοχής και του εμφυλίου δεν γίνονται καρναβάλια, με εξαίρεση κάποιους χορούς που έγιναν το 1940 χωρίς μεγάλο κέφι. Η μεταπολεμική αναβίωση τοποθετείται στα χρόνια 1951 και 1952 και γι' αυτή θα πρωτοπορήσουν οι μουσικοί όμιλοι Ορφέας και Πατραϊκή Μαντολινάτα. Το 1964 το καρναβάλι ματαιώνεται λόγω του θανάτου του βασιλιά Παύλου. Το 1966, χρονιά ορόσημο για το Πατρινό Καρναβάλι, αφού εισάγεται το Κυνήγι του Κρυμμένου Θησαυρού με τη συμμετοχή 94 Πατρινών και όχι μόνο. Το παιχνίδι του Κρυμμένου Θησαυρού ξεκίνησε ύστερα από ιδέα του Ν. Μαστοράκη και υπήρξε αποφασιστική εκδήλωση για την επιβίωση και εξέλιξη του Πατρινού Καρναβαλιού.

Σήμερα τυλιγμένο με την πολυχρωμία και την πολυμορφία που υπάρχει στην ζωή μας βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην συμμετοχική διαδικασία και στην εθελοντική προσφορά όλων των κατοίκων της πόλης ανεξαρτήτου κοινωνικής τάξεως και προέλευσης.

Τα τελευταία χρόνια καταγράφει μια εντυπωσιακή πορεία στον ελληνικό και ευρωπαϊκό χώρο που το κάνει να έχει ξεφύγει από τα άλλα καρναβάλια και να υπερισχύει σαν πρώτο καρναβάλι τουλάχιστον ως προς την μαζική συμμετοχή των πολιτών.

Περιλαμβάνει μέσα στην αυτοτέλεια του την καλλιτεχνική, την πρωτοτυπία, την φαντασία και την ιδιαίτερη αξία της εφήμερης και ανυστερόβουλης διασκέδασης.

Οι εκδηλώσεις περιλαμβάνουν ενότητες τέχνης και πολιτισμού, όπως ζωγραφική, χορό, μουσική, θέατρο, κατασκευές, τραγούδι, διάφοροι διαγωνισμοί όπως ο Πανελλήνιος διαγωνισμός γελοιογραφίας, ο Καραγκιόζης, το θέατρο δρόμου, η παντομίμα και άλλα πολλά που κατά καιρούς έχουν πρωταγωνιστήσει την καρναβαλική περίοδο.

Κάθε χρόνο μέσα από τις εκδηλώσεις που διοργανώνονται δημιουργείται πλούσιο καλλιτεχνικό υλικό από ερασιτέχνες δημιουργούς που παρουσιάζει εξαιρετικά υψηλή ποιότητα.

Μεγάλες και διάχρονικές εκδηλώσεις που έχουν συνδεθεί με το Πατρινό Καρναβάλι είναι τα «μπουρμπούλια», ο σοκολατοπόλεμος, ο κρυμμένος θησαυρός, το καρναβάλι των παλιών, το καρναβάλι των μικρών, ο πανελλήνιος διαγωνισμός γελοιογραφίας, οι εκθέσεις, ο Καραγκιόζης, τα θεματικά πάρτι μεταμφιεσμένων που διοργανώνονται σε διάφορα στέκια της πόλης, η νυχτερινή παρέλαση και κορυφαία στιγμή η μεγάλη παρέλαση της τελευταίας Κυριακής της Αποκριάς που λήγει με το κάψιμο του «βασιλιά καρνάβαλου» στο λιμάνι της πόλης που σηματοδοτεί την τελετή λήξης.

Όμως από την επόμενη κιόλας μέρα αρχίζει ο προγραμματισμός και ο σχεδιασμός της επόμενης χρονιάς.

Το πνεύμα του καρναβαλιού είναι ανατροπή, γέλιο, χαρά, σάτιρα, ανωνυμία. Είναι ελεύθερη έκφραση που μιμείται, ξεδίνει, ξεφεύγει από την καθημερινότητα και διασκεδάσει. Δημιουργείται ένας κόσμος

φανταστικός, ανατρεπτικός, ουτοπικός που κύριο χαρακτηριστικό έχει την ισότητα των ανθρώπων, έστω και για λίγο, με ειδικούς κανόνες νοοτροπίας και συμπεριφοράς.

Καρναβάλι των Μικρών

Καρναβάλι των Μικρών ξεκίνησε το 1996. Αποτελεί ξεχωριστή ενότητα με αυτόνομες παρελάσεις, παιχνίδια, διαγωνισμούς, δρώμενα και σεμινάρια.

Σκοπός είναι ο εθισμός, η εμπλοκή και η παρουσία των παιδιών στην πολιτιστική δημιουργία και να πάρουν στα χέρια τους τις τύχες του Πατρινού Καρναβαλιού αλλά και όλη της πολιτιστικής προσπάθειας που γίνεται στην πόλη. Από το 1968, τα μικρά παιδιά συμμετείχαν σε ποδηλατικούς αγώνες στους οποίους αγόρια και κορίτσια μασκαρεμένα, έδιναν το δικό τους στίγμα στις καρναβαλικές εκδηλώσεις. Τα παιδιά κατάφεραν επί σειρά ετών να κατέχουν ξεχωριστή θέση στην πορεία του θεσμού με τις ποδηλατοδρομίες (baby-rally).

Το Καρναβάλι των Μικρών αποτελείται από αυτόνομες παρελάσεις, κινητή καρναβαλούπολη, παιχνίδια, θεατρικά δρώμενα, ποδηλατοδρομίες, σεμινάρια, φεστιβάλ τραγουδιού και άλλες 30 περίπου εκδηλώσεις.

Καρναβάλι των Παλιών

Το Καρναβάλι των Παλιών ξεκίνησε το 1997 και υπήρξε μία προσπάθεια να θυμηθούν οι παλαιοί το καρναβάλι των περασμένων χρόνων. Έχοντας ως σήμα την ροζ Κάντιλακ, που δίνει το στίγμα της εποχής, το Καρναβάλι των Παλιών έχει μεν περιορισμένες συμμετοχές αλλά ένα άκρως καρναβαλικό πνεύμα.

Παιχνίδι του Κρυμμένου Θησαυρού

Το παιχνίδι του κρυμμένου θησαυρού ξεκίνησε το 1966 και αποτέλεσε μια προσπάθεια που έγινε προκειμένου να επιβιώσει το Πατρινό Καρναβάλι. Από το Ραδιοφωνικό Σταθμό της Πάτρας, μεταδίδονται για πρώτη φορά θέματα που αφορούν την εύρεση και παράδοση αντικειμένων εκ μέρους των πληρωμάτων σε ορισμένο χρονικό διάστημα. Ο θεσμός αυτός είναι σωρεία αιγιμάτων, ευρημάτων, και παραστάσεων. Τα πληρώματα παίρνουν μέρος σε μικτά θεάματα, χορό, κατασκευές κάθε ειδών, κουίζ και παρουσιάζουν πρωτογενή πολιτιστικά προϊόντα.

Μπουρμπούλια

Στην αρχή ήταν υπό μορφή χοροεσπερίδων σε σπίτια πλουσίων εμπόρων. Στην συνέχεια μεταφέρθηκαν στο θέατρο που έφτιαξαν το 1872 για να διασκεδάζουν και να ξεφαντώνουν. Οι ξέφρενοι αυτοί χοροί που οι γυναίκες πήγαιναν ασυνόδευτες και μασκαρεμένες με μαύρη μάσκα και ντόμινο και έτσι όπως ήταν αγνώριστες παρασύρονταν σε ανέμελη διασκέδαση με καβαλιέρους που αυτές επέλεγαν ονομάστηκαν Μπουρμπούλια. Οι άντρες ντυμένοι απλά αναγνωρίζουν την κυριαρχία του αντίθετου φύλου στο ιδιόμορφο αυτό παιχνίδι του καρναβαλικού φλερτ. Πίσω από την μάσκα τα μάτια αεικίνητα αρχίζουν τον δικό τους διάλογο, προσκαλώντας ή αποφεύγοντας.

Τσικνοπέμπτη

Η Τσικνοπέμπτη, ουσιαστικά είναι ενταγμένη στο καρναβάλι και έρχεται να θυμίσει στους Πατρινούς, συνήθειες παλαιότερων εποχών, όπου όλοι γλεντούσαν και διασκεδάζαν «τσικνίζοντας» στις γωνίες της παλιάς πόλης. Υπάρχουν και λαϊκά δράματα που παρουσιάζονται, σε αντίθεση με ορισμένες άλλες περιοχές της Ελλάδος, είτε από πληρώματα

είτε από τον ίδιο τον Πολιτιστικό Τομέα του Δήμου Πατρέων, στο πλαίσιο της αναβίωσης εθίμων που καθιερώθηκαν από τους Πατρινούς κατά την διάρκεια του καρναβαλιού.

Στην σημερινή εποχή, κάθε Τσικνοπέμπτη, στήνονται στους δρόμους της Πάτρας κινητές ψησταριές. Το 1997 πρωτοεμφανίστηκαν οι ορχήστρες «αμέσου βοήθειας». Οι καμπάνιες τους, τετραμελείς ή πενταμελείς, δημοτικού, ρεμπέτικου και λαϊκού ρεπερτορίου κατευθύνονται στις γειτονιές και τις πλατείες της πόλης, όπου υπάρχει διάθεση για γλέντι και συμμετοχή.

Μεγάλη Παρέλαση

Η Μεγάλη Παρέλαση πραγματοποιείται την τελευταία Κυριακή του καρναβαλιού, η οποία αναμφίβολα αποτελεί το αποκορύφωμα του θεσμού.

Το μεσημέρι της Κυριακής, ξεκινά η παρέλαση με τα άρματα να κατέχουν την πρώτη θέση σε αυτή, λόγω του χιουμοριστικού και καλλιτεχνικού χαρακτήρα τους με τα πληρώματα να ακολουθούν και να συνοδεύουν την πομπή του Βασιλιά Καρνάβαλου μέχρι το τέλος.

Τελετή Λήξης

Μετά το τέλος της Μεγάλης Παρέλασης, σε μια μοναδική βραδιά, ο Βασιλιάς Καρνάβαλος θα οδηγηθεί στη πυρά δίνοντας το στίγμα της λήξης του Πατρινού Καρναβαλιού και ανανεώνοντας το ραντεβού του με τους Πατρινούς για το επόμενο χρόνο. Είναι επίσης η ώρα που ο ουρανός της Πάτρας γεμίζει με λαμπρά βεγγαλικά και χαρίζει ένα αξέχαστο θέαμα στους επισκέπτες.

Το Καρναβαλικό Εργαστήρι

Είναι το μέρος όπου η φαντασία και η δημιουργία συναντούν τον Βασιλιά Καρνάβαλο. Από εδώ μπορεί να καταλάβει κανείς το μεγαλείο της κουλτούρας και του πολιτισμού της Πάτρας.

Διεθνές Φεστιβάλ Πάτρας

Το Διεθνές Φεστιβάλ της Πάτρας, ξεκίνησε το 1986, με πρωτοβουλία του μουσικοσυνθέτη κ. Θάνου Μικρούτσικου και μέσα σε λίγα χρόνια απέκτησε πανελλήνια αίγλη και κύρος, ενώ άρχισε να γίνεται γνωστό και διεθνώς. Στην αρχή λειτουργούσε αυτόνομα και στην συνέχεια εντάχθηκε στον πολιτιστικό τομέα του Δήμου Πατρέων. Στις μέρες μας το Φεστιβάλ χρηματοδοτείται από τον Δήμο Πατρών και το υπουργείο Πολιτισμού.

Από το 1986 μέχρι το 1993, το Φεστιβάλ κάθε χρόνο είχε ένα συγκεκριμένο θέμα, το οποίο άμεσα ή έμμεσα περιλαμβάνει όλες τις εκδηλώσεις του. Από το 1993 όμως έχει ως θέμα του «διαδρομές Τραγουδιών», ενώ οι εκδηλώσεις του επεκτείνονται σε όλους τους τομείς της τέχνης όπως θέατρο, κινηματογράφο, συναυλίες, χοροί αλλά και εκθέσεις που οργανώνονται από την δημοτική Πινακοθήκη της Πάτρας.

Οι χώροι που χρησιμοποιούνται για τις εκδηλώσεις του Διεθνούς Φεστιβάλ είναι αξιόλογοι και αναδεικνύουν την ιστορία της πόλης. Το Αρχαίο Ωδείο, το Κάστρο της Πάτρας, το Κάστρο του Ρίου, το Παλαιό Δημοτικό Νοσοκομείο, η Δημοτική Πινακοθήκη, το Δημοτικό Περιφερειακό θέατρο της Πάτρας και οι σταφίδαποθήκες Μπάρρυ, είναι μερικοί από τους χώρους αυτούς.

Οι εκδηλώσεις του Διεθνούς Φεστιβάλ αρχίζουν τις τελευταίες μέρες του Ιουνίου και διαρκούν μέχρι και τις πρώτες ημέρες του Σεπτεμβρη και η προσέλευση του κόσμου χαρακτηρίζεται ικανοποιητική.

Καραγκιόζης

Ο εξελληνισμός του Καραγκιόζη τοποθετείται στην Πάτρα το 1810 και στο σπουδαίο καραγκιοζοπαίχτη Δημήτρη Σαρντόνη (ή Μίμαρο).

Η πρώτη μαρτυρία για παράσταση του Καραγκιόζη στην Πάτρα υπάρχει στην εφημερίδα «Επί τα πρόσω», στην οποία αναγράφεται: «μεταξύ των άσεμνων νυχτερινών θεαμάτων υπάρχει και ένα ακόμη: Είναι ο βωμολόχος καραγκιόζης».

Έτσι λοιπόν πολλά καταγώγια της Πάτρας φιλοξενούν τον «αισχρό» καραγκιόζη της Τουρκικής παράδοσης. Το θέαμα αυτό βέβαια δεν παρακολουθείται από όλες τις κοινωνικές τάξεις και από όλες τις ηλικίες.

Έτσι ο καραγκιόζης που έβλεπαν οι κατώτερες κοινωνικές τάξεις , μετά τον εξελληνισμό του με τη νέα γλώσσα, νέα εικόνα, νέους ελληνικούς χαρακτήρες (Μπάρμπα Γιώργος, Σιορ Διονύσιος) αρχίζει και προσελκύει όλα τα κοινωνικά στρώματα αποκτώντας έτσι ένα μεγάλο κοινό.

ΚΥΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΠΑΤΡΑΣ

Δημοτική Πινακοθήκη

Παλαιό Δημοτικό Νοσοκομείο

Παλαιά Σφαγεία

«Κέντρο Τεχνών» Σταφιδαποθήκες Μπάρρου

θέατρο Λιθογραφείο

Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών

Κινηματογράφος ΙΝΤΕΑΛ

Κινηματογραφική λέσχη Πάτρας

Τ.Ε.Ε. Τμήμα Δυτικής Ελλάδος

Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Πάτρας
Ζέρβας, Αίθουσα Τέχνης
Δροσερικόν
Πολυχώρος MILLENIUM
Πολύεδρο
Περί Τεχνών
Θέατρο «Επίκεντρο»
Διακίδειος Σχολή Πατρών
Χώρος τέχνης “Art + Paper”
Δημοτικό Θέατρο Απόλλων

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ-ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Ι.Μ. Γηροκομείου

Πέντε χλμ. ανατολικά του κέντρου της Πάτρας στον γεμάτο από πεύκα λόφο του Γηροκομείου είναι το ανδρικό μοναστήρι του Γηροκομείου αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου.

Στο μοναστήρι που η παρουσία του ανάγεται στο 1204 σώζονται: ο Κώδικας της Μονής, που αρχίζει το 1807, πατριαρχικά έγγραφα, η εικόνα της Παναγίας Γηροκομήτησας κ.α. η σημερινή εικόνα της Παναγίας είναι έργο 16^{ου} - 17^{ου} αιώνα.

Η επίσκεψη στο μοναστήρι εξασφαλίζει επίσης στον επισκέπτη προσκυνητή μια περιήγηση στην όμορφη περιοχή του λόφου του Γηροκομείου.

I.M. Προφήτη Ηλία

Στους πρόποδες του λόφου του Γηροκομείου βρίσκεται το ονομαστό γυναικείο Μοναστήρι του Προφήτη Ηλία.

Ιδρύθηκε ως παρεκκλήσιο της Ιεράς Μονής Γηροκομείου (αναφέρεται σε έγγραφο των μοναχών αυτής, του έτους 1714).

ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

I.N. Αγίου Ανδρέα

Στο νότιο άκρο της οδού Αγίου Ανδρέου βρίσκεται, ο παλαιός και ο νέος I.N. του Αγίου Ανδρέα.

Στα πολύ παλιά χρόνια για την ασφάλεια του ναού από τις πειρατικές επιδρομές της εποχής, ο ναός είχε οχυρωματικό τείχος με πύργους στις γωνίες του και ήταν ορατός από μεγάλη απόσταση. Πότε ακριβώς χτίστηκε ο σημαντικός αυτός ναός του Αποστόλου, για την ύπαρξη του οποίου μας πληροφορεί ο επίσκοπος Κρεμόνας Λιουτπράνδος το 968, που τον είδε από μακριά περνώντας με πλοίο από τον Πατραϊκό κόλπο, δεν γνωρίζουμε.

Ο παράλιος αυτός ναός του Αγίου Ανδρέα ισοπεδώθηκε και λεηλατήθηκε από τους Τουρκαλβανούς το 1770, κατά την περίοδο των Ορλωφικών, ένα μόλις χρόνο μετά την αποπεράτωση των εργασιών επισκευής του που πραγματοποίησαν οι Βενετοί. Στην αγιογράφηση του εργάστηκε και ο Κωνσταντινοπολίτης ζωγράφος Δημήτριος Χατζηασλάνης, γνωστός ως Βυζάντιος, που έγραψε το θεατρικό έργο «Βαβυλωνία».

Ο ναός στη συνέχεια ανοικοδομήθηκε εκ βάθρων τελευταία φορά με ρυθμό βασιλικής στα χρόνια 1838-1843 με σχέδια του αρχιτέκτονα Λύσανδρου Καυτατζόγλου.

Ο νέος μεγαλοπρεπέστατος Βυζαντινού ρυθμού ναός θεμελιώθηκε το 1908, από τον Γεώργιο το Α', και εγκαινιάστηκε το 1974. Είναι ο μεγαλύτερος ναός των Βαλκανίων και ένας από τους μεγαλύτερους της Ευρώπης.

Το ύψος του τρούλου είναι 46μ. και η χωρητικότητα είναι τουλάχιστον 5,500 άτομα.

Στο εσωτερικό του ναού φυλάσσεται σε πολυτελή θήκη η κάρα του Αποστόλου Ανδρέα η οποία επεστράφη από τη ρώμη το 1964 και ο σταυρός του μαρτυρίου του.

I.N. Παντοκράτορος

Στην άνω πόλη, κοντά στο Ρωμαϊκό Ωδείο και το Κάστρο της πόλης βρίσκεται η εκκλησία του Παντοκράτορος, μνημείο που αξίζει τον κόπο μιας επίσκεψης. Η εκκλησία αυτή παρουσιάζει ενδιαφέρον για τους εξής λόγους: έχει εντυπωσιακό μεγάλο τρούλο, με αξιόλογη εικονογράφηση και μοναδική ιστορία. Ο πρώτος ναός χτίστηκε γύρω στο 900 μ.Χ. στην θέση όπου στην αρχαιότητα υπήρχε ο ναός του Ολύμπιου Δία. Στην συνέχεια υπό την Βενετσιάνικη κυριαρχία, ο ναός έγινε καθολικός και κατά την Οθωμανική περίοδο έγινε τζαμί. Από την μολυβένια σκεπή κατασκεύαζαν το 1821, σφαίρες για τον απελευθερωτικό αγώνα. Γάλλοι τραυματίες έχουν νοσηλευθεί σε αυτή την εκκλησία κατά την περίοδο που υπό την στρατηγία του Μαιζών, οι Γάλλοι απελευθέρωσαν την Πάτρα. Μετά την απελευθέρωση χτίστηκε ο σημερινός ναός με σχέδια αντίγραφα του ναού της Αγίας Σοφίας της Κωνσταντινούπολης. Υπήρξε ο πρώτος καθεδρικός ναός της Πάτρας.

Αγγλικανική Εκκλησία (Αγ. Ανδρέας)

Χτίστηκε το 1872 από την Αγγλική Προτεσταντική παροικία της Πάτρας. Είναι νεογοθτικού ρυθμού και είναι χτισμένος με γρανιτένιες πέτρες που ήρθαν με πλοία από την Σκωτία.

Ι.Ν. Αγίου Νικολάου

Χτίστηκε για πρώτη φορά από τους Λατίνους τον 14^ο αιώνα ως μοναστήρι. Στα τέλη της φραγκοκρατίας ήταν μητροπολιτικός ναός.

Σημαντική ιστορική και αρχιτεκτονική αξία έχουν και οι εκκλησίες:

Ι.Ν. Ευαγγελίστριας

Ι.Ν. Παντανάσσης

Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου

Ι.Ν. Αγίου Διονυσίου

ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών

Βρίσκεται στην Πανεπιστημιούπολη Πατρών. Διαθέτει μικρές και μεγάλες αίθουσες για συνέδρια, σεμινάρια, κονσέρτα, παραστάσεις και άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Το Συνεδριακό Κέντρο περιλαμβάνει μια κύρια αίθουσα 1080 θέσεων, ένα αμφιθέατρο 250 θέσεων, τέσσερις αίθουσες παράλληλων συνεδριάσεων, οκτώ αίθουσες σεμιναρίων, μια αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, άνετους χώρους υποδοχής και λοιπούς αναγκαίους χώρους για την λειτουργία του.

Τηλ: 993999, 996315, Fax: 994999

E-mail: confer@upatras.gr

Αστήρ Hotel

Το ξενοδοχείο ΑΣΤΗΡ διαθέτει ειδικά διαμορφωμένους και εξοπλισμένους χώρους για συνέδρια, σεμινάρια και άλλες εκδηλώσεις συνολικής χωρητικότητας 1000 θέσεων. Οι χώροι μπορούν να διαμορφωθούν σύμφωνα με τις ανάγκες των συνεδρίων.

Τηλ: 277502, Fax: 271644

E-mail: astir-hotel@typorama.gr

Achaia Clauss

Στις εγκαταστάσεις της παραδοσιακής οινοβιομηχανίας **ACHAIA CLAUSS** έχει διαμορφωθεί συνεδριακός χώρος χωρητικότητας 500 θέσεων.

Τηλ: 368100, Fax: 338269

E-mail: aclauss@otenet.gr

Porto Rio Hotel

Το ξενοδοχείο **PORTO RIO** διαθέτει δύο συνεδριακούς χώρους, πλήρως εξοπλισμένους, χωρητικότητας 300 και 80 θέσεων αντίστοιχα. Προσφέρονται για συνέδρια, επαγγελματικές συναντήσεις και άλλες εκδηλώσεις.

Τηλ: 992102, Fax: 992115

E-mail: portorio@otenet.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

ΠΑΤΡΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ 2006

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

Ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας σχεδιάστηκε με στόχο να συμβάλλει στη προσέγγιση των Ευρωπαϊκών λαών, εγκαινιάστηκε από το Συμβούλιο Υπουργών στις 13 Ιουνίου 1985 και έκτοτε σημειώνει διαρκώς επιτυχία στο ευρωπαϊκό κοινό και αυξάνει το πολιτιστικό και κοινωνικοοικονομικό της αντίκτυπο, μέσω του πλήθους των επισκεπτών που προσελκύει.

Αυτή η μεγάλη ετήσια εκδήλωση, που έχει ως στόχο την αξιοποίηση του πολιτισμικού πλούτου και της ποικιλομορφίας των ευρωπαϊκών πόλεων, δίνοντας έμφαση στην κοινή πολιτιστική κληρονομιά τους και στην ζωντάνια της πολιτιστικής δημιουργίας, υπήρξε αφορμή για πολλά πολιτιστικά γεγονότα και ανταλλαγές ποιότητας σε όλους τους καλλιτεχνικούς τομείς.

Από το 1991, έχει συσταθεί δίκτυο των πολιτιστικών πρωτευουσών με σκοπό να επιτρέψει στους επαγγελματίες που συμμετέχουν στην διοργάνωση της εκδήλωσης να ανταλλάσσουν τις εμπειρίες τους. Το δίκτυο αυτό, που τυγχάνει κοινοτικής ενίσχυσης, πραγματοποίησε το 1994, μετά από αίτημα της επιτροπής, μελέτη για τον αντίκτυπο της εκδήλωσης από την αρχή της.

Μέχρι σήμερα, η εκδήλωση Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης αποτελούσε πρωτοβουλία διακυβερνητικού χαρακτήρα και η επιλογή της πόλης αποτελούσε πολιτική απόφαση των αντιπροσώπων

των κρατών μελών. Η Κοινότητα συνέλαβε χρηματοδοτικά κάθε χρόνο στην Πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης.

Όμως μετά την απόδοση πολιτιστικής αρμοδιότητας στην Κοινότητα από την συνθήκη του Μάαστριχ, η εκδήλωση αυτή πρέπει στο εξής να ενταχθεί στο κοινοτικό πλαίσιο. Για το λόγο αυτό στις 30 Οκτωβρίου 1997, η επιτροπή υπέβαλε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το συμβούλιο πρόταση για την θέσπιση μιας κοινοτικής πρωτοβουλίας με στόχο την ενίσχυση της εκδήλωσης Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης με βάση το άρθρο 128 της συνθήκης.

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΟΥ ΑΝΕΛΑΒΕ Η ΠΑΤΡΑ

Το καλοκαίρι του 1998 μετά από ενέργειες του Δημάρχου Πατρών Ανδρέα Γ. Καραβόλα, ανακοινώθηκε από τον τότε υπουργό πολιτισμού Ευάγγελο Βενιζέλο ότι η κυβέρνηση της χώρας μας επέλεξε την Πάτρα για να διεξαχθεί η κοινοτική δράση με τίτλο «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗ ΕΥΡΩΠΗΣ» για το έτος 2006. Είχε προηγηθεί η σύναψη συμφωνίας μεταξύ Ελλάδας και κάτω χωρών για αμοιβαία ανταλλαγή των θέσεων στη χρονολογική σειρά που αρχικά έφερνε την χώρα μας να αναλαμβάνει για Τρίτη φορά, μετά την Αθήνα και την Θεσσαλονίκη, αυτό το θεσμό για το έτος 2018.

Το 2006 η Πάτρα είναι η 34^η πόλη που αναλαμβάνει έναν θεσμό που έχει στόχο να προβάλλει τον πλούτο, την ποικιλομορφία και τα κοινά χαρακτηριστικά των ευρωπαϊκών πολιτισμών, στην οικονομική, πολιτισμική και κοινωνική του διάσταση και να συμβάλει στην βελτίωση της γνωριμίας μεταξύ των ευρωπαίων πολιτών

Για την επίτευξη αυτού του στόχου η Πάτρα πρέπει να παρουσιάσει ένα πρόγραμμα πολιτιστικών εκδηλώσεων, προβάλλοντας την πολιτιστική ιδιομορφία και κληρονομιά της καθώς και την θέση της

στην κοινή πολιτιστική κληρονομιά, εντάσσοντας στις εκδηλώσεις πολιτιστικούς φορείς άλλων ευρωπαϊκών χωρών, προκειμένου να καθιερωθεί διαρκής συνεργασία.

Πιο συγκεκριμένα αναλαμβάνει να περιλάβει ένα πολιτιστικό σχέδιο ευρωπαϊκής διάστασης το οποίο να καθορίζει σε πιο μέτρο η Πάτρα προτίθεται να :

- Προβάλλει τα κοινά ευρωπαϊκά ρεύματα που είτε η ίδια ενέπνευσε, είτε συνέβαλε σημαντικά
- Προωθήσει εκδηλώσεις στις οποίες συμμετέχουν πολιτιστικοί φορείς από άλλες πόλεις των κρατών-μελών, οδηγώντας έτσι στην καθιέρωση μίας διαρκούς πολιτιστικής συνεργασίας και να ευνοήσει την κυκλοφορία τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση
- Υποστηρίζει και να ενισχύσει το δημιουργικό έργο, το οποίο αποτελεί βασικό στοιχείο κάθε πολιτιστικής πολιτικής
- Εξασφαλίζει την κινητοποίηση και την συμμετοχή μεγάλων στρωμάτων πληθυσμού και κατά συνέπεια να εγγυηθεί την κοινωνική διάσταση της δράσης και την επέκτασή της πέραν του 2006
- Προωθήσει την υποδοχή των πολιτών της Ένωσης και να ευνοήσει την ευρύτερη δυνατή διάδοση των προβλεπόμενων εκδηλώσεων ανατρέχοντας σε όλες τις μορφές πολυμέσων
- Προωθήσει τον διάλογο μεταξύ των πολιτισμών της Ευρώπης και του υπόλοιπου κόσμου και με το πνεύμα αυτό να ενισχύσει το άνοιγμα και την κατανόηση των άλλων, στοιχεία που αποτελούν θεμελιώδεις πολιτιστικές αξίες
- Αξιοποιήσει την ιστορική κληρονομιά, την αστική αρχιτεκτονική και την ποιότητα ζωής στην πόλη μας

Η επιδίωξη του Ανδρέα Καράβολα, πριν έξι χρόνια, το 1998, να εξασφαλίσει την ανάληψη από την Πάτρα του θεσμού αυτού, για το 2006, είχε ιδιαίτερη στρατηγική σημασία για την προοπτική ανάπτυξης της οικονομίας και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της. Γιατί πιστεύει ότι η πόλη μας για να ξαναποκτήσει αναπτυξιακή δυναμική με κοινωνική ευαισθησία πρέπει να αποσαφηνίσει και να κάνει σε όλους ορατή μια συγκεκριμένη ταυτότητα και φυσιογνωμία. Αυτή η φυσιογνωμία είναι κυρίως τουριστική και πολιτιστική.

Σήμερα η φυσιογνωμία που μπορεί να διαμορφώσει η πόλη μας, μέσα στο ευρωπαϊκό και εθνικό γίγνεσθαι που αναπτύσσει τον τριτογενή τομέα και ύστερα τους άλλους δύο, είναι κυρίως τουριστική και πολιτιστική. Η διαμόρφωση της νέας εικόνας της Πάτρας θα πρέπει να στηρίζεται στην ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας.

Η γεωγραφική θέση της Πάτρας, αποτελεί και σήμερα το συγκριτικό της πλεονέκτημα. Αυτό ενισχύεται ακόμα περισσότερο μετά την κατασκευή των σημαντικών συγκοινωνιακών έργων της περιοχής (ΠΑΘΕ, Γέφυρα Ρίου Αντιρρίου, νέο λιμάνι, εκσυγχρονισμός του σιδηροδρόμου, το αεροδρόμιο στον Άραξο, Ιόνια οδός κ.τ.λ.)

Ο ρόλος της Πάτρας ως κόμβου των διευρωπαϊκών δικτύων, τα εκπαιδευτικά της ιδρύματα, η γειτνίασή της με τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους (Ολυμπία, Δελφοί, Μυκήνες, Επίδαυρο) , αλλά και τα μνημεία της περιοχής, η ιστορία της και η πολιτιστική της παράδοση, οι παραλίες της περιοχής και οι αθλητικές υποδομές, δίνουν την δυνατότητα στην Πάτρα να γίνει ένα τουριστικό και πολιτιστικό κέντρο της ανατολικής Μεσογείου.

Ο τρόπος ζωής των ανθρώπων έχει αλλάξει και η εξέλιξη της τεχνολογίας έχει μειώσει τον χρόνο εργασίας των ανθρώπων και έχει αυξήσει τον ελεύθερο χρόνο τους και την διάρκεια της ζωής τους. Αυτό έχει ως συνέπεια οι άνθρωποι ιδιαίτερα της τρίτης ηλικίας να

καθίστανται ιδιαίτερα ενεργοί στις εκδηλώσεις πολιτισμού. Για' αυτό δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η οργάνωση του ελεύθερου χρόνου είναι άμεσα συνδεδεμένη με το πολιτιστικό επίπεδο μιας κοινωνίας.

Η οργάνωση και η διαχείριση του ελεύθερου χρόνου εκδηλώνεται στην αναψυχή, που παρατηρείται τόσο με τη στατική της μορφή, με την ανάπαυση και την παρακολούθηση θεαμάτων, όσο και τη δυναμική, με την ενεργή συμμετοχή στην άθληση, τον εμπλουτισμό των γνώσεων και στην μόρφωση. Για' αυτό καθοριστικός παράγοντας μιας ανθρώπινης και με κοινωνικό χαρακτήρα πόλης είναι η δημιουργία και η σωστή χωροθέτηση των χώρων αναψυχής και πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια έξαρση πολιτιστικών δραστηριοτήτων και μια επιπλέον αύξηση της ζήτησης για προσφορά: πολιτιστικών προϊόντων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Ο αριθμός των επισκεπτών στα Μουσεία, στους Αρχαιολογικούς χώρους και στις περιοχές με κάποιο ιστορικό ενδιαφέρον έχει διπλασιαστεί την τελευταία εικοσαετία. Το ποσοστό του δαπανούμενου εισοδήματος που αντιστοιχεί στη διασκέδαση και στις πολιτιστικές υπηρεσίες αντιστοιχεί στο 3% του συνολικού.

Η οικονομική ανάπτυξη περιλαμβάνει την ανάπτυξη των πολιτισμικών πόρων (πολιτιστική κληρονομιά, αρχαιολογικοί χώροι, γαστρονομικές παραδόσεις κ.α.) και των πολιτιστικών πρωτοβουλιών (θεατρικές περίοδοι, φεστιβάλ, κ.α.). Τα πολιτιστικά πλεονεκτήματα και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, προσδίδουν επίσης στις περιοχές αυτές μια δυναμική εικόνα, προσελκύοντας επισκέπτες με πολλαπλά ενδιαφέροντα, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην ανάπτυξη.

Ο πολιτισμός ως κινητήρια δύναμη, στην οικονομική και την κοινωνική του διάσταση, στην σύγχρονη ευρωπαϊκή κοινωνία και οικονομία εξασφαλίζει ταυτότητα, αυτοπεποίθηση και κοινωνική αποδοχή αλλά δημιουργεί και θέσεις απασχόλησης είτε άμεσα

(διοικητικές σε σχέση με το αντικείμενο) είτε έμμεσα (στα ξενοδοχεία, εστιατόρια κ.λ.π. εμπλεκόμενες υπηρεσίες) είτε σε παράγωγη απασχόληση (ως αποτέλεσμα της πολιτικής εικόνας που δημιουργείτε).

Ο τουρισμός σε όλες τις μορφές του , συμπεριλαμβανομένου και του θρησκευτικού, αποτελεί την κυρίαρχη παγκόσμια βιομηχανία και η Ευρώπη τον πρώτο τουριστικό προορισμό. Ένα 30% της τουριστικής κατανάλωσης εκτιμάται ότι οφείλεται στην ύπαρξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, ένα 80% των τουριστών περιηγητών εκτιμάται ότι επιλέγουν ως προορισμό για τις διακοπές τους περιοχές με πολιτιστικό περιεχόμενο.

Σε μια περίοδο 10 ετών ο κλάδος των ξενοδοχείων και εστιατορίων στην Ευρώπη έχει δημιουργήσει επιπρόσθετα 870,000 νέες θέσεις εργασίας, οι οποίες άμεσα διασυνδέονται με την πολιτιστική κληρονομιά και την αναβίωση και ενίσχυση των πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Με την διοργάνωση λοιπόν ου θεσμού της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας στην Πάτρα η πόλη θα αποκτήσει:

- ▶ Φήμη - Τουριστική διαφήμιση
- ▶ Πολιτική ισχύ
- ▶ Πολιτιστική αναβάθμιση
- ▶ Έργα – πολιτιστικής ανάπτυξης
- ▶ Έργα –αναβάθμισης
- ▶ Ανάπτυξη

Για την επίτευξη αυτού του στόχου σημαντικό ρόλο κατέχουν τα έργα υποδομής που με την ευκαιρία της ανάληψης αυτής της διοργάνωσης θα αποκτήσει η Πάτρα. Είτε για να διενεργηθούν οι εκδηλώσεις του 2006, είτε για να καλυτερεύσει η λειτουργία και η εικόνα

της πόλης και η ποιότητα ζωής των κατοίκων της. Έτσι η Πάτρα θα εξελιχθεί σε ένα μητροπολιτικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής. Με παρεμβάσεις που εντάσσονται στον ευρύτερο πολεοδομικό σχεδιασμό και στη μακροπρόθεσμη πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης ως ενιαίου συνόλου. Τα έργα αυτά θα στηρίξουν τους πολιτιστικούς οργανισμούς της πόλης και θα φιλοξενήσουν νέες πολιτιστικές θεσμικές πρωτοβουλίες.

Σύμφωνα με τα σταθερότυπα του ΥΠΕΧΩΔΕ, η συνολική γη που χρειάζεται η Πάτρα για να αποκτήσει πολιτιστική υποδομή μιας αντίστοιχου μεγέθους Ευρωπαϊκής πόλης ανέρχεται στα 52,500 τ.μ.

Σήμερα εκτός των δυο σημαντικών θεατρικών χωρών που διαθέτει η Πάτρα (Ρωμαϊκό Ωδείο και θέατρο Απόλλων) οι υπόλοιπες πολιτιστικές εγκαταστάσεις είναι χώροι μικροί, χωρίς σύγχρονο εξοπλισμό και χωρίς καμία σημαντική παρουσία στην ζωή των κατοίκων της.

Τα υπάρχοντα μουσεία είναι περισσότερο δείγματα μουσείων και οι χώροι εκδηλώσεων είναι λίγοι και ανεπαρκώς εξοπλισμένοι. Εκτός λίγων εξαιρέσεων βρίσκονται στο κέντρο της πόλης.

Το προτεινόμενο τεχνικό πρόγραμμα αποτελεί προϊόν μιας πρώτης συνεργασίας και προσπάθειας προσέγγισης των προτάσεων των δημοτικών παρατάξεων και του τοπικού τμήματος του Τ.Ε.Ε και διαμορφώνει ένα πλαίσιο των ενεργειών που πρέπει να γίνουν.

Ο χρόνος που απομένει ως το 2006 είναι ελάχιστος και πρέπει να σημειωθεί ότι κανένα έργο δεν έχει αρχίσει, δεν υπάρχουν οι μελέτες εφαρμογής αλλά ούτε καν οι μελέτες σκοπιμότητας, τα λειτουργικά προγράμματα, οι προκαταρκτικές μελέτες και οι αντίστοιχες κοστολογικές προσεγγίσεις. Με αυτές τις ελλείψεις ο οποιοσδήποτε σχεδιασμός των έργων κινδυνεύει να καταστεί προσεγγιστικός και εκπρόθεσμος, με ότι

αυτό συνεπάγεται αφού τα έργα πρέπει να είναι έτοιμα στις 31 Δεκεμβρίου 2005.

Οι υποδομές για τις εκδηλώσεις των καλλιτεχνικών προγραμμάτων που θεωρούνται απαραίτητες κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- Αρχαιολογικοί χώροι – μνημεία
- Μουσεία
- Βιβλιοθήκες
- Εκθεσιακοί χώροι
- Χώροι εκδηλώσεων και διαλέξεων
- Χώροι πολιτιστικών λειτουργιών
- Θέατρα
- Ιδιωτικοί χώροι πολιτισμού
- Αθλητικές εγκαταστάσεις
- Κοινόχρηστοι χώροι

Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις του Δήμου για την πολιτιστική υποδομή της Πάτρας έχουν ως εξής:

1. Κατασκευή Μεγάρου Μουσικής και Θεάτρου στο χώρο του Λαδόπουλου.

Η πόλη μας και μόνο με την ιδιότητα της ως πρωτεύουσα της Δυτικής Ελλάδας έχει ανάγκη από ένα δημοτικό πολιτιστικό μέγαρο που να αντιστοιχεί στο πληθυσμιακό της μέγεθος, το οποίο θα φιλοξενεί θεατρικές, μουσικές, χορευτικές εκδηλώσεις, αλλά και τελετές και συνέδρια. Ένα μέγαρο το οποίο θα διατηρεί ζωντανή όλο το χρόνο την πολιτιστική της δραστηριότητα, που σήμερα εξαντλείται στους καλοκαιρινούς μήνες.

Η μοναδική κλειστή θεατρική σκηνή που έχει η πόλη μας παραμένει για 130 ολόκληρα χρόνια αυτή του θεάτρου Απόλλων, που αποτελεί και το μοναδικό δημοτικό χώρο τελετών που κατέχει. Κατασκευάστηκε το 1872 όταν η Πάτρα είχε λιγότερους από 50,000 κατοίκους και διαθέτει 300 θέσεις, πολύ μικρή σκηνή με ανύπαρκτη τεχνολογική υποδομή. Δεν διαθέτει την δυνατότητα επέκτασης της σκηνής γιατί θα προκαλούσε απώλεια ορατότητας και θέσεων. Για αυτό το λόγο η κατασκευή ενός καινούργιου Μεγάρου Μουσικής και Θεάτρου θεωρείται απαραίτητη.

Η χωροθέτηση του Μεγάρου Μουσικής & Θεάτρου τοποθετείται στο χώρο του Λαδόπουλου, που αποτελεί ιδιοκτησία του δήμου, ώστε μαζί με τις άλλες πολιτιστικές παρεμβάσεις, που θα γίνουν στον ίδιο χώρο, να αποτελέσει το πολιτιστικό κέντρο της νότιας περιοχής της πόλης μας.

Από την μελέτη σκοπιμότητας θα καθοριστεί το μέγεθος της σκηνής ή των σκηνών, κεντρικών και βοηθητικών και της χωρητικότητας του θεάτρου. Στο λειτουργικό πρόγραμμα του Μεγάρου θα καθοριστεί το είδος της κυρίαρχης λειτουργίας του καθώς και οι υποστηρικτικές του υποδομές.

2. Κέντρο Εικονικής Πραγματικότητας.

Είναι καλό για την Πάτρα να αξιοποιήσει το συγκριτικό πλεονέκτημα που της δίνει η τεχνολογική κατεύθυνση του Πανεπιστημίου της και το ανθρώπινο δυναμικό του. Η αξιοποίηση αυτού του πλεονεκτήματος από ιδιωτικές εταιρίες προχωρημένης τεχνολογίας δημιούργησε ήδη αρκετές θέσεις εργασίας στην περιοχή της Πάτρας.

Στο παλιό βιομηχανικό συγκρότημα του Λαδόπουλου, έχει σχεδιαστεί να γίνει ένα κέντρο εικονικής πραγματικότητας (ψηφιακή ψευδαίσθηση) όπου οι επισκέπτες του θα έρχονται σε επαφή με

ολογραμματικές και προβολικές αναπαραστάσεις ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων. Το έργο αυτό θα πραγματοποιηθεί σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο και τους πολιτιστικούς φορείς οι οποίοι θα διαμορφώσουν και την θεματολογία του κέντρου.

Η κατασκευή ενός τέτοιου κέντρου, έχει στόχο την δημιουργία ενός πρότυπου υπεροχής στον τομέα «Επικοινωνίας, Εκπαίδευσης και Ψυχαγωγίας», όπου τα στοιχεία της Ιστορίας, της Αφήγησης και των Τεχνών Παρουσίασης πλέκονται μεταξύ τους και δημιουργούν μια ενωμένη λειτουργία που έχει στόχο:

- ✓ Να πληροφορήσει, να εκπαιδεύσει, να εμπνεύσει και να ψυχαγωγήσει τους επισκέπτες
- ✓ Να μεταφέρει μια κατάλληλη αναπαράσταση των ιστορικών και πολιτιστικών δρώμενων της περιοχής, της Ελλάδος και της Μεσογείου
- ✓ Να κερδίσει το ενδιαφέρον του επισκέπτη μέσω της δυναμικής διάρθρωσης αφηγηματικών, αλληλεπιδραστικών, απεικονιστικών και αισθητήριων στοιχείων
- ✓ Να επιτύχει την ενοποιημένη σύγκληση των πιο πρόσφατων εξελίξεων στις τεχνολογίες παρουσιάσεων και επικοινωνιών
- ✓ Να ενσωματώσει μέσα οπτικής παρουσίασης, αλληλεπιδραστικά συστήματα, λογισμικό εικόνας, συστήματα ελέγχου και συστήματα ηχητικής απεικόνισης, φωτισμού, ειδικών εφφέ και δραστηριοτήτων βασισμένων στην κίνηση

Το Κέντρο Εικονικής Πραγματικότητας θα αποτελέσει την πρώτη από μια σειρά παρεμβάσεων ψηφιακού και οπτικοακουστικού χαρακτήρα, που στοχεύουν στη κατοχύρωση της Πάτρας ως προορισμού με ευδιάκριτη μοναδικότητα στο χώρο της τεχνολογίας και του θεάματος.

3. Καρναβαλικό Μουσείο Ομοιωμάτων – Εργαστήρια καρναβαλικών στολών και αναμνηστικών.

Το Καρναβάλι της Πάτρας, οι εκδηλώσεις του οποίου διεξάγονται από το 1828 συνεχώς εξελισσόμενες και μεταλασσόμενες, αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο της ταυτότητας της πόλης και συγκριτικό πλεονέκτημα της. Η δημιουργία του Καρναβαλικού Μουσείου στοχεύει στο να αποτυπώσει και να προβάλλει την πολυετή διαδρομή του καρναβαλιού. Στον χώρο αυτό θα παρουσιάζονται τα ομοιώματα των καλύτερων αρμάτων του κάθε χρόνου, τα οποία αποτελούν εξαιρετικά γλυπτά, προϊόντα τοπικών καλλιτεχνών μοναδικών στη χώρα μας, μαζί με τις καλύτερες στολές, μάσκες, αφίσες, μακέτες και λοιπά δημιουργήματα, που παράγονται κάθε χρόνο.

Επίσης θα σχεδιαστούν χώροι του βιομηχανικού συγκροτήματος ώστε να χρησιμοποιηθούν και ως εργαστήρια για την παραγωγή, κάθε χρόνο, μέρους των 30,000 στολών των πληρωμάτων του Κρυμμένου Θησαυρού.

Ο Καρναβαλικός χώρος του Λαδόπουλου, Μουσείο – Εκθετήριο – Παραγωγή – Πώληση – μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό κομμάτι στην προοπτική ανάπτυξης ενός τομέα που η Πάτρα δεν τον έχει εκμεταλλευτεί επαρκώς, παρότι στη δημιουργία καρναβαλικών προϊόντων και αντίστοιχου θεάματος κυριαρχεί από πολλές δεκάδες χρόνια.

4. Καλλιτεχνικά εργαστήρια.

Η τεχνική πολιτιστική υποδομή αποτελεί ένα μέσο που συμβάλει στην άνοδο του πολιτιστικού επιπέδου της πόλης, αλλά δεν επαρκεί από μόνη της. Η άνοδο αυτή θα προκληθεί από μια συγκεκριμένη πολιτική που στοχεύει στην ανύψωση, ποσοτική και ποιοτική, του πολιτιστικού προϊόντος που παράγεται.

Τα καλλιτεχνικά εργαστήρια στεγάζονταν παλιότερα στις αίθουσες του Παλαιού Νοσοκομείου. Όμως λόγω της αποδοχής που υπήρξε, είχαν ανάγκη από συνεχή επέκταση των χώρων με αποτέλεσμα την αναζήτηση νέων. Την δυνατότητα αυτή προσφέρει το συγκρότημα του Λαδόπουλου γιατί μπορούν να στεγαστούν πολλά και διάφορα εργαστήρια. Οι επισκέπτες θα μπορούν με τη χρήση οπτικής ψευδαίσθησης να βλέπουν την λειτουργία των μηχανημάτων αυτών. Οι αίθουσες του Λαδόπουλου δύναται να στεγάσουν χρήσεις, επαγγελματικών και ερασιτεχνικών:

- Θεατρικών εργαστηρίων
- Εικαστικών εργαστηρίων
- Εργαστηρίων Κεραμικής
- Φωτογραφικών εργαστηρίων
- Χώρων για δοκιμές φωνητικών συνόλων
- Στούντιο δοκιμών μουσικών συγκροτημάτων
- Κεντρική αίθουσα χορού και βοηθητικές
- Εργαστηρίων χείροτεχνίας
- Κινηματογραφικά εργαστήρια
- Εργαστήρια κατασκευής σκηνικών

5. Βιομηχανικό – Τεχνολογικό Μουσείο.

Στο πιο παλιό κτήριο του Λαδόπουλου υπάρχει η πρώτη χαρτοποιητική μηχανή μήκους 80 μέτρων αλλά και εξοπλισμός χαρτοποιίας των αρχών του 19^{ου} αιώνα. Στην αίθουσα που στεγάζονται μπορούν να συγκεντρωθούν δείγματα της βιομηχανικής και τεχνολογικής κληρονομιάς της πόλης και να αποτελέσουν ένα μουσείο. Οι επισκέπτες του οποίου μπορούν, με τη χρήση οπτικής ψευδαίσθησης να βλέπουν και τη λειτουργία τους.

Η αίθουσα της παλιάς μηχανής του Λαδόπουλου θα έχει επίσης και ψυχαγωγικό χαρακτήρα. Εκεί θα στεγάζεται ένα καφενείο ή εστιατόριο, αφενός για να συμβάλει στα έξοδα λειτουργίας και συντήρησης και αφετέρου για να ανταποκριθεί στην σύγχρονη αντίληψη που θέλει τα μουσεία και οι εκθεσιακοί χώροι να εισέρχονται στην καθημερινότητα της ζωής των ανθρώπων.

6. Μουσείο Τύπου και Μέσων Επικοινωνίας.

Στην πόλη ήδη λειτουργεί ένα μικρό μουσείο τύπου με πλούσιο υλικό το οποίο για την επέκτασή του και τον εκσυγχρονισμό του θα χωροθετηθεί στα βιομηχανικά κτίρια του Λαδόπουλου, εκεί όπου για πολλά χρόνια υπήρχε η παραγωγή της πρώτης ύλης των εκθεμάτων του μουσείου τύπου. Η λειτουργία του θα συνδυαστεί με την παρουσίαση εκθεμάτων της εξέλιξης των μέσων επικοινωνίας και θα συμπληρωθεί με χώρους που να αποτελούν κέντρα πληροφόρησης.

7. Εκθεσιακοί Χώροι.

Η Πάτρα χρειάζεται, κυρίως για το 2006, μεγάλους εκθεσιακούς χώρους, ανοιχτούς και κλειστούς. Οι χώροι θα είναι πολλαπλών χρήσεων γιατί δύσκολα το πληθυσμιακό μέγεθος της πόλης αντέχει μόνιμους εκθεσιακούς χώρους για το διάστημα μετά την Πολιτιστική Πρωτεύουσα. Οι χώροι αυτοί καλύπτονται από τους αντίστοιχους του Λαδόπουλου.

8. Συνεδριακοί Χώροι.

Στην αίθουσα του Μεγάλου Μουσικής και Θεάτρου, η οποία θα χρησιμοποιείται και για συνεδριακές χρήσεις, θα συστεγάζονται 4-5 αίθουσες, διαφορετικής χωρητικότητας η κάθε μια, για τις ανάγκες των ομάδων εργασίας που λαμβάνουν μέρος σε όλα τα συνέδρια.

9. Ξενώνας Θεάτρου.

Εντός του χώρου του Λαδόπουλου θα βρίσκεται ένας μικρός ξενώνας των εκατό κλινών που θα χρησιμοποιείται για τους καλλιτεχνικούς παράγοντες, για τις ημέρες που θα παραμείνουν στην πόλη μας. Η θέση αυτή θα υποδειχτεί από την χωροταξική και πολεοδομική μελέτη του όλου χώρου και από την μελέτη αξιοποίησης της κτιριακής υποδομής. Επίσης ο ξενώνας θα χρησιμοποιείται και από τους επιβάτες του νέου λιμανιού.

10. Ανοιχτό θέατρο 3,000 θέσεων.

Προτείνεται η κατασκευή ανοιχτού θεάτρου 3,000 θέσεων, πράγμα που είναι αναγκαίο για να αποκτήσει η Πάτρα πολιτιστική και τουριστική φυσιογνωμία. Η κατασκευή του ανοιχτού θεάτρου προτείνεται να γίνει στην περιοχή του Ασύρματου – Σαμακιάς της Αρόης, αντί του κάμπινγκ της Αγυιάς που είχε προταθεί νωρίτερα, γιατί στην περιοχή της Αγυιάς υπάρχουν περιορισμένες δυνατότητες ανάπτυξης λόγω του έλους. Η τοποθέτηση αυτή προτείνεται για τους εξής λόγους:

- Θα αναπτυχθεί αυτή η υποβαθμισμένη, αλλά ιστορική, περιοχή της πόλης και θα μετατραπεί σε περιφερειακό κέντρο, ούτως ώστε να αποκτήσει δυνατότητες στην πολεοδομική και οικονομική της ανάπτυξη.
- Στην περιοχή βρίσκονται πολλές και μεγάλες εκτάσεις ιδιοκτησίας του Δήμου, του Δημοσίου και ιδιωτικές, ώστε να αναπτυχθούν οι αναγκαίες υποδομές και επαρκείς χώροι στάθμευσης.
- Το θέατρο των 3,000 θέσεων που θα δημιουργηθεί στην περιοχή, έχει την δυνατότητα να επεκταθεί, με ένα αμφιθεατρικά διαμορφωμένο χώρο, ο οποίος θα υποδέχεται εκδηλώσεις με 15,000 θεατές, με καλλιτέχνες διεθνούς κύρους, φιλοξενώντας φεστιβάλ νεολαίας. Με

αυτόν τον τρόπο η πόλη θα αποκτήσει έναν ευρύτερο μητροπολιτικό ρόλο.

- Το γεγονός ότι δίπλα από την περιοχή βρίσκεται η μικρή περιμετρική οδός, θα επιτρέπει στους Πατρινούς αλλά και στους θεατές άλλων πόλεων να προσέρχονται στην περιοχή με τα αυτοκίνητά τους χωρίς καμία κυκλοφοριακή επιβάρυνση της πόλης.
- Η θέση αυτή του υπαίθριου θεάτρου είναι δεσπόζουσα από την άποψη ότι είναι ορατό από τα σπίτια πολλών Πατρινών και δίνει την δυνατότητα στους θεατές να έχουν σε πανοραμική θέα όλη την πόλη, τον Πατραϊκό και τα παράλια της Αιτωλοακαρνανίας.

Στην ίδια θέση του Ασυρμάτου, τοποθετείται και η υποδομή για το διεθνές Κέντρο Ειρήνης που θα ιδρυθεί σε συνεργασία με το Ίδρυμα Ολυμπιακής Εκεχειρίας, της Δ.Ο.Ε και το δίκτυο ολυμπιακών Πόλεων. Με την θεσμοθέτηση του φεστιβάλ Ειρήνης θα διεξάγονται κάθε Αύγουστο εκδηλώσεις μουσικής, θεάτρου, χορού και εικαστικής τέχνης με θέμα την ειρήνη.

11. Ναυτιλιακές – τουριστικές δραστηριότητες.

Σε λίγα χρόνια θα δημιουργηθεί και το νέο λιμάνι της πόλης και όπως έχει παρατηρηθεί από τα προηγούμενα χρόνια όλες οι ναυτιλιακές και τουριστικές δραστηριότητες έχουν αναπτυχθεί γύρω από το παλιό λιμάνι, πράγμα που δείχνει και την φυσική εξέλιξη του νέου λιμανιού.

Με αυτόν τον τρόπο τα ναυτιλιακά γραφεία θα αναζητήσουν νέες θέσεις γύρω από το καινούργιο λιμάνι, και οι τουρίστες θα έχουν την δυνατότητα, καθώς θα περνούν για τον έλεγχο των εισιτηρίων τους και περιμένουν μερικές ώρες μέχρι την επιβίβαση στα πλοία, να επισκεφτούν τους πολιτιστικούς – ψυχαγωγικούς – εμπορικούς χώρους, συμβάλλοντας έτσι στην καλύτερη εκμετάλλευση του χώρου.

Ομοίως τα τουριστικά γραφεία θα έρθουν πιο κοντά στο νέο λιμάνι για να μπορούν να εξυπηρετούν τους πλέον του ενάμιση εκατομμυρίου διερχόμενους τουρίστες. Επίσης άλλες δραστηριότητες που θα έρθουν πιο κοντά στο νέο λιμάνι αφορούν τραπεζικές εργασίες, τροφοδοσίες, εκτελωνισμούς κ.α.

12. Εμπορικές δραστηριότητες

Σε όλους τους προαναφερθέντες χώρους θα πρέπει να συμπεριληφθούν και οι εμπορικές δραστηριότητες. Τέτοια είναι πωλήσεις των καρναβαλικών αναμνηστικών και των άλλων τοπικών προϊόντων της περιοχής, τουριστικά είδη, πωλήσεις βιβλίων και δίσκων που θα αποτελούν παραγωγή του φορέα διαχείρισης των εκδηλώσεων του Μεγάρου Μουσικής και Θεάτρου.

13. Χώροι ψυχαγωγίας

Επίσης στους χώρους αυτούς θα βρίσκονται μαγαζιά εστίασης, καφεενεία, μπαρ καθώς και ένας μεγάλος παιδότοπος, για την ψυχαγωγία όλων των ηλικιών και όλων των οικονομικών δυνατοτήτων.

14. Χώροι κατοικίας

Στον χώρο αυτό θα υπάρχουν μερικές κατοικίες για τους καλλιτέχνες που θα λάβουν μέρος στην εκδηλώσεις.

15. Παλιό Νοσοκομείο ως Εκθεσιακός – Μουσειακός χώρος.

Το παλιό νοσοκομείο κατασκευάστηκε το 1857 και αποτελεί ένα από τα λίγα δημόσια κτίρια που χαρακτηρίζουν την αρχιτεκτονική κληρονομιά της πόλης μας. Επειδή βρίσκεται κοντά στα κυριότερα αρχαιολογικά μνημεία της πόλης (Κάστρο, ρωμαϊκό υδραγωγείο) του προσδίδουν χρήσεις μουσειακές και εκθέσεων.

Στις υπόλοιπες αίθουσες του κτιρίου θα ήταν καλό να φιλοξενηθεί το Ιστορικό Μουσείο της Πάτρας όπου σε διακριτούς χώρους, με παραστάσεις ομοιωμάτων, φωτογραφίες, ευρήματα όλων των εποχών και ιστορικά κείμενα κ.α., να παρουσιάζεται η ιστορική διαδρομή, από το πρώτο κάτοικο της πόλης κατά την αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή περίοδο, την ενετοκρατία, την τουρκοκρατία ως την σημερινή εποχή.

Επίσης θα ήταν συνετό η συστέγαση του Βυζαντινού, Μεσαιωνικού Μουσείου καθώς και ενός μικρού Ιατρικού Μουσείου του οποίου τα εκθέματα φυλάσσονται ήδη σε μια αίθουσα.

16. Camping ως πολιτιστικό-ψυχαγωγικό στέκι νεολαίας – Έλος Αγυιάς ως οικολογικό πάρκο.

Τα 70 στρέμματα του Κάμπινγκ και τα 300 του έλους της Αγυιάς βρίσκονται στην βόρεια είσοδο της πόλης και έχουν παραχωρηθεί από τον Ε.Ο.Τ. στον Δήμο για να μετατραπούν σε πολιτιστικό – ψυχαγωγικό κέντρο.

Στον χώρο αυτό θα καλυφθούν οι ψυχαγωγικές ανάγκες της νεολαίας αλλά και όλων των άλλων ηλικιών. Στον ίδιο χώρο προτείνεται να στεγασθούν οι ερασιτεχνικοί πολιτιστικοί σύλλογοι των φοιτητών του Πανεπιστημίου και του Τ.Ε.Ι. που με την εργασία και τις εκδηλώσεις τους στο χορό, στο θέατρο, στη μουσική κ.α. θα συμβάλλουν στην δημιουργική ένταξη της Πανεπιστημιακής κοινότητας στην ζωή της πόλης.

Στον χώρο του κάμπινγκ επίσης, θα δημιουργηθεί ένας μεγάλος παιδότοπος. Στο έλος της Αγυιάς προτείνεται η δημιουργία ενός οικολογικού πάρκου με πεζόδρομους, παρατηρητήρια, χώρους διαβάσματος, χώρους γυμναστικής κ.λ.π.

17. Αγορά Αργύρη ως κέντρο υποδοχής τουριστών.

Δίπλα από το σταθμό των λεωφορείων του ΚΤΕΛ και απέναντι από τον Σιδηροδρομικό Σταθμό της πόλης και την πύλη Καρόλου του λιμανιού, βρίσκεται μια δημοτική έκταση με ένα μισογκρεμισμένο κτίριο, που κατασκευάστηκε το 1881 και παλιά ήταν μια από τις τέσσερις δημοτικές αγορές της Πάτρας και συγκεκριμένα την «Αγορά Αργύρη» ή «Ψαραγορά». Λειτούργησε μέχρι το 1963 και αποτελούσε χαρακτηριστικό δείγμα της ρομαντικής νεοκλασικής αρχιτεκτονικής.

Από την περιοχή αυτή περνούν κάθε χρόνο εκατομμύρια επισκέπτες ή τουρίστες, το ίδιο θα συμβεί και για τις εκδηλώσεις του 2006. Έτσι με την αναπαλαίωση του παλιού οικοδομήματος στην αρχική του μορφή και την χρησιμοποίηση του ως κέντρου υποδοχής τουριστών αναβιώνουμε την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της πόλης και προσφέρουμε χρήσιμες υπηρεσίες και αγαθά στους επισκέπτες της.

18. Ανακαίνιση δημοτικών πολιτιστικών υποδομών.

Ένας σημαντικός αριθμός των καλλιτεχνικών προγραμμάτων του 2006 θα πραγματοποιηθεί στην ήδη υπάρχουσα πολιτιστική υποδομή που ανήκει στη ιδιοκτησία του Δήμου και των οργανισμών του.

Για αυτό το λόγο είναι απαραίτητες οι εργασίες συντήρησης, ανακαίνισης και τεχνολογικού εξοπλισμού τους. Οι παρεμβάσεις αυτές θα γίνουν στο Θέατρο Απόλλων, Μέγαρο Λόγου και Τέχνης, Επίκεντρο Αγορά, ανοιχτό Γερμανού, θέατρο Κάστρου, στο σπίτι του πολιτισμού στη Φωκαίας, και στο κτίριο Μπάρι.

19. Δημιουργία νέων δημοτικών πολιτιστικών υποδομών.

Για να διεξαχθεί το πρόγραμμα της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας χρειάζεται σωστή κτιριακή υποδομή. Έτσι το κτίριο των παλιών λουτρών στην Γούναρη, το ακίνητο του Δήμου στα Ψηλά Αλώνια, οι αποθήκες

Κόλλα, το οικόπεδο Καρανικολού, τα Σφαγεία, το Αργυροπούλειο, οι αποθήκες της Α.Σ.Ο., το Αρσάκειο θα συμπεριληφθούν στο αντικείμενο της μελέτης σκοπιμότητας που θα αναδείξει τις χρήσεις τους. Επίσης σχετικές μελέτες θα γίνουν για την πολιτιστική υποδομή για τις γειτονιές και την αξιοποίηση της υποδομής των σχολικών κτιρίων.

Τέλος αντικείμενο μελέτης θα αποτελέσει και η χρησιμοποίηση υποδομών που ανήκουν σε ιδιωτικούς φορείς και ιδιώτες, οι οποίες θα μπορούν να αξιοποιηθούν για το 2006. Τέτοιοι χώροι είναι τα κτίρια της Αχάϊα Κλάους. Της Φιλαρμονικής, της Διακειδίου, το κτίριο Ερμής, το κτίριο του Εμπορικού Συλλόγου, του πτωχοκομείου της Αγγλικανικής Εκκλησίας κ.α.

20. Αναπλάσεις κοινόχρηστων χώρων.

Με την ευκαιρία της διοργάνωσης της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας προωθείται και η ανάπλαση των παραδοσιακών γειτονιών. Στα έργα αυτά συμπεριλαμβάνονται οι δρόμοι που συνδέουν τους πολιτιστικούς χώρους μεταξύ τους, οι εισοδοί της πόλης, οι κυριότερες πλατείες, η παραλιακή ζώνη και επιλογή στα πλακάκια πεζοδρομίου μπροστά από κάθε κατοικία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Φθάνοντας κανείς στην Πάτρα μπορεί να απολαύσει έναν αρωματικό καφέ ή ένα φυσικό χυμό στο καλαίσθητο περιβάλλον των καφέ μπαρ του κέντρου.

Ο πεζόδρομος της Αγίου Νικολάου ένας θαυμάσιος και φιλόξενος δρόμος γεμάτος καφέ, εστιατόρια, σινεμά και εμπορικά καταστήματα περιμένει τον επισκέπτη για την παραδοσιακή «βόλτα».

Η πλατεία Όλγας, η πλατεία που είναι γεμάτη δέντρα, προσφέρεται για ανάπαυλα και παιχνίδι των παιδιών. Στην πλατεία βρίσκονται καφέ και ψητοπωλεία.

Τις νυχτερινές ώρες μια βόλτα στις οδούς Γεροκωστόπούλου, Ηφαίστου και Ραδινού είναι απαραίτητη. Εκεί ο επισκέπτης βρίσκει δεκάδες μπαράκια και μεζεδοπωλεία.

Η μεγάλη ιστορική πλατεία των Υψηλών Αλωνίων με τους όμορφους κήπους, τα υπέροχα σιντριβάνια και την παιδική χαρά είναι τόπος που αξίζει να επισκεφτεί κανείς. Η θέα από την πλατεία από την πλευρά της θάλασσας σας φέρνει αντιμέτωπους με τον Ι.Ν του Αγίου Ανδρέα., στο άνοιγμα του Πατραϊκού Κόλπου προς τον Ιόνιο και την κάτω πόλη. Γύρω από την πλατεία βρίσκονται πολλές καφετέριες, μπαράκια και εστιατόρια με πολύ κίνηση από νωρίς το πρωί έως αργά τη νύχτα.

Κατηφορίζοντας ακριβώς από κάτω στον πεζόδρομο Τριών Ναυάρχων με τις καταπράσινες νεραντζιές έχει ο επισκέπτης την

δυνατότητα να απολαύσει μεζέδες σε μερικά από τα καλύτερα εστιατόρια της Ελλάδος.

Διασχίζοντας την παραλιακή οδό βγαίνετε στο λιμάνι, όπου αντικρίζεται τον νέο Φάρο, πιστό αντίγραφο του παλαιού Φάρου της Αγ. Νικολάου.

Στο κέντρο της πόλης η πλατεία Βασ. Γεωργίου, που έχει ακούσει όλους τους ηγέτες της Ελλάδος, φυλάσσεται από τα λιοντάρια πίδακες. Στο κέντρο της βόρειας πλευράς δεσπόζει το αριστούργημα του Τσίλλερ, το ιστορικό θέατρο «ΑΠΟΛΛΩΝ».

Όμως η Πάτρα συνεχίζει την θαλασσινή ιστορία της φτιάχνοντας και συντηρώντας τα σκαριά της στο παραδοσιακό καρνάγιο δίπλα ακριβώς από την Μαρίνα και στις σύγχρονες εγκαταστάσεις αναψυχής του Λιμενικού Ταμείου Πατρών.

Η παραθαλάσσια ζώνη της πόλης από την Μαρίνα έως την πλαζ είναι ιδανική για περπάτημα, ποδήλατο και ρέμβη. Ο καταπράσινος βιότοπος (ΕΛΟΣ ΑΓΥΙΑΣ) και η παραλία έως την πλαζ χαρίζει στους επισκέπτες στιγμές γαλήνης.

Στο Δασύλλιο όπου βρίσκεται το ανακαινισμένο Δημοτικό Τουριστικό Περίπτερο έχει την ευκαιρία ο επισκέπτης να πει τον καφέ του και να απολαύσει την ωραία θέα στο λιμάνι και τις απέναντι κορφές της Βαράσοβας και της Παληβούνας. Την ώρα του δειλινού μπορείτε να θαυμάσετε ένα από τα ωραιότερα ηλιοβασιλέματα της ζωής σας. Είναι επίσης ένας υπέροχος χώρος για περίπατο και τζόγκινγκ.

Η Θέση της Πάτρας

Η Πάτρα βρίσκεται στη δυτική Ελλάδα, στη βόρεια ακτή της Πελοποννήσου. Απέχει περίπου 200 χιλιόμετρα από την Αθήνα. Η Πάτρα

είναι το διοικητικό κέντρο της Δυτικής Περιφέρειας της Ελλάδας και η πρωτεύουσα του Νομού Αχαΐας

Λόγω της θέσης, της οικονομικής παράδοσης και της πολιτικής της σημασίας, η πόλη αποτελεί το κέντρο του περιφερειακού επικοινωνιακού δικτύου. Αποτελεί επίσης μια από τις σημαντικές εμπορικές και τουριστικές πύλες της Ελλάδας. Το λιμάνι της συνδέει την πόλη με τα πολυάριθμα Ιταλικά Λιμάνια της Αδριατικής καθώς και του Ιονίου Πελάγους. Η Πάτρα συνδέεται σιδηροδρομικά με την Αθήνα καθώς επίσης και με πολλές πόλεις κατά μήκος της Πελοποννήσου. Παρόλα αυτά, η μετακίνηση με τρένο, ιδιαίτερα δυτικά της Πάτρας, γίνεται με σχετικά αργούς ρυθμούς. Αυτό οφείλεται στην απουσία διπλής γραμμής σε τμήματα του σιδηροδρομικού δικτύου. Η χρήση του οδικού δικτύου αποτελεί και τον πιο γρήγορο τρόπο μετακίνησης από και προς την πόλη. Επίσης οι αυτοκινητόδρομοι διπλής κυκλοφορίας της Πελοποννήσου είναι περιορισμένοι, εκτός από την εθνική Πατρών-Αθηνών, αν και η κίνηση είναι σχετικά χαμηλή.

Η Πάτρα συνδέεται διεθνώς, καταρχάς με τα πλοία που έρχονται από την Ιταλία. Αεροπορικώς, το πλησιέστερο διεθνές αεροδρόμιο, το διαθέτει η Αθήνα με συχνές προγραμματισμένες πτήσεις. Οι πτήσεις τσάρτερ προς τα Ιόνια νησιά προσφέρουν μια εναλλακτική διαδρομή για την Πελοπόννησο κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών. Το πλησιέστερο αεροδρόμιο της Πάτρας είναι ο Άραξος (30 χιλιόμετρα από την πόλη), αλλά το αεροδρόμιο δεν έχει εκσυγχρονιστεί, ενώ οι αριθμοί των εισερχόμενων επιβατών είναι χαμηλοί (περίπου 30,000 το χρόνο). Οι εσωτερικές και εξωτερικές πτήσεις του αεροδρομίου περιορίζονται σε μερικές πτήσεις τσάρτερ.

Δημογραφικές τάσεις

Η Πάτρα είναι η τρίτη μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής, που έγινε το 1991, ο πληθυσμός του Δήμου ανερχόταν στους 153,000 κατοίκους. Ο πληθυσμός της ευρύτερης περιοχής της Πάτρας – στην οποία περιλαμβάνονται και οι γύρω δήμοι – ανέρχεται στους 170,000 κατοίκους. Η ανάπτυξη του πληθυσμού της Πάτρας έγινε πιο έντονη στη δεκαετία του 1980, όπως συνέβη και στις υπόλοιπες μεγάλες πόλεις της Ελλάδας, εκτός από την Αθήνα. Μετά από κάποιες δεκαετίες χαμηλής ανάπτυξης, ο πληθυσμός της πόλης αυξήθηκε κατά 8% μεταξύ του 1981 και 1991. Ο υπόλοιπος Νομός Αχαΐας αναπτύχθηκε με παρόμοιους ρυθμούς κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου. Ο πληθυσμός της αυξήθηκε από 275,000 σε 300,000.

Η Σύγχρονη Οικονομία

Οι πιο σημαντικοί δευτερεύοντες τομείς του τριτογενούς τομέα της πόλης αποτελούν η υγεία, η εκπαίδευση, το εμπόριο, ο τουρισμός, η δημόσια διοίκηση και οι μεταφορές. Ο τομέας της εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Η Πάτρα διαθέτει ένα Πανεπιστήμιο, ένα Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ) και ένα Πανεπιστημιακό νοσοκομείο. Συνολικά, αριθμούν περίπου 25,000 φοιτητές και οι υπηρεσίες αυτές απασχολούν 1,100 υπαλλήλους. Ο Δήμος είναι ένας από τους βασικότερους εργοδότες. Συμπεριλαμβανομένων των Δημοτικών Αναπτυξιακών Επιχειρήσεων, απασχολεί περίπου 1,400 υπαλλήλους.

Το λιμάνι της Πάτρας αποτελεί ένα δυνατό συστατικό στοιχείο της οικονομικής άνθισης της πόλης. Έχει αξιόλογες αναπτυξιακές προδιαγραφές για την ανάπτυξη της τουριστικής οικονομίας. Σχεδόν πάνω από ένα εκατομμύριο διεθνείς ταξιδιώτες περνούν κάθε χρόνο από το λιμάνι της (περίπου το ήμισυ του εθνικού συνολικού αριθμού).

Επιπλέον, το 6% των εξαγωγών της Ελληνικής Οικονομίας πραγματοποιείται μέσω του Λιμανιού της Πάτρας.

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

Τουριστικοί πόλοι έλξης

Η Πάτρα δεν διαθέτει πολλούς από τους τουριστικούς πόλους έλξης που μπορεί να συναντήσει κανείς σε άλλες πόλεις του ίδιου μεγέθους και πληθυσμού. Είναι γεγονός, ότι η πόλη δεν διαθέτει πολλά «αξιοθέατα», όμως αυτά που έχει είναι άμεσα συνδεδεμένα με τον αρχαίο Ελληνικό πολιτισμό, την ιστορία, τη θρησκεία και τους φυσικούς πόρους. Παρόλα αυτά, δεν υπάρχουν στην πόλη πολλά μουσεία και αίθουσες τεχνών, πράγματα που αποτελούν και το βασικό συστατικό στοιχείο των περισσότερων αστικών τουριστικών προϊόντων. Επιπλέον, από πρώτης απόψεως, η πόλη δεν δείχνει να διαθέτει την κατάλληλη αστική αρχιτεκτονική που θα μπορούσε να έχει έτσι ώστε να κρατήσει τους επισκέπτες της. Πιο συγκεκριμένα, το αστικό περιβάλλον στα σημεία άφιξης των σταθμών λεωφορείων και του λιμανιού δεν ενθαρρύνουν τους διερχόμενους τουρίστες να παραμείνουν και να εξερευνήσουν την πόλη.

Από την άλλη, η πόλη διαθέτει πράγματι αρκετά ενδιαφέροντα τουριστικά αξιοθέατα και έναν Ελληνικό αστικό τρόπο ζωής που προσφέρει σημαντικές δυνατότητες αξιοποίησης. Ίσως το πιο αξιολογό τουριστικό προϊόν της πόλης είναι οι πολιτιστικές της εκδηλώσεις οι οποίες δικαίως την κάνουν να νιώθουν υπερήφανη.

Τα σημαντικότερα αξιοθέατα της Πάτρας συνοπτικά είναι:

Κάστρο

Ωδείο

Αρχαιολογικό Μουσείο

Εκκλησία του Αγίου Ανδρέα

Οινοποιία "Αχάϊα Κλάους"

Δασύλλιο

Μαρίνα - θέατρο

θέατρο "ΑΠΟΛΛΩΝ"

νέος Φάρος

Αγ. Νικολάου & σκάλες

Επίσης εκτός από τα παραπάνω αξιοθέατα υπάρχει μια σειρά πρόσθετων έργων που βρίσκονται σε εξέλιξη, τα οποία αναμένεται να συμβάλουν στην τουριστική εικόνα της πόλης:

Έλος Αγυιάς

Ιτιές - ανάπλαση πρώην σφαγείων

Ανω πόλη

Η πόλη της Πάτρας έχει κι άλλα να προσφέρει εκτός από τα αξιοθέατα που τα απολαμβάνουν και οι μόνιμοι κάτοικοί της και που συντελούν στην ποιότητα της ζωής τους. Αυτά περιλαμβάνουν:

- πολλά εστιατόρια, ταβέρνες και μεζεδοπωλεία, όπου σερβίρουν Ελληνικό φαγητό σε ένα παραδοσιακό ή σύγχρονο περιβάλλον
- πολυάριθμες καφετέριες και μπαρ υψηλής ποιότητας, όπου μπορεί κανείς να απολαύσει ένα ποτό σε μία ευχάριστη ατμόσφαιρα – σε πολλά από τα μαγαζιά αυτά, μπορεί κανείς να καθίσει έξω ολόκληρο το χρόνο

- μια σειρά κεντρικών, ιδιωτικών καταστημάτων που πωλούν ποιοτικά προϊόντα – κυρίως κοσμήματα, δερμάτινα είδη και είδη ρουχισμού
- αρκετές ενδιαφέρουσες πλατείες όπου μπορούν να καθίσουν οι επισκέπτες και οι πολίτες, να απολαύσουν ένα ποτό, να δουν κόσμο και να παρατηρήσουν τη ζωή της πόλης.

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει η Πάτρα διαθέτει σχετικά λίγους χώρους κατάλληλους για τη φιλοξενία πολιτιστικών εκδηλώσεων. Οι πιο ποιοτικοί και αξιόλογοι χώροι συνοπτικά είναι:

- Το Δημοτικό Θέατρο Απόλλων
- Το Αρχαίο Ωδείο

Άλλοι σημαντικοί πολιτιστικοί παράγοντες αποτελούν το **Πατρινό Καρναβάλι** και το **Διεθνές Φεστιβάλ της Πάτρας**.

Οι αθλητικές εγκαταστάσεις της Πάτρας έχουν επεκταθεί τα τελευταία χρόνια. Οι καινούριες κατασκευές περιλαμβάνουν ένα κλειστό κολυμβητήριο, ένα εθνικό στάδιο και κλειστά γυμναστήρια. Η πόλη διαθέτει:

- δύο ανοιχτά στάδια χωρητικότητας 32,000 θέσεων
- τρία κλειστά γυμναστήρια χωρητικότητας 6,500 θέσεων
- ένα κλειστό κολυμβητήριο χωρητικότητας 1,000 θέσεων

Επίσης κατασκευάζεται το "**Palais de Sport**" (Αθλητικό Κέντρο "Δημήτρης Τόφαλος") με χωρητικότητα 5,000 θέσεων. Η θέση της πόλης

την καθιστά επίσης κατάλληλη για δραστηριότητες ιστιοπλοΐας και ιστιοσανίδας. Όπως συμβαίνει και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας, η καλαθόσφαιρα και το ποδόσφαιρο είναι τα πιο δημοφιλή αθλήματα με τη μεγαλύτερη προσέλευση θεατών.

Άλλοι τύποι αθλητισμού που υπάρχουν στην περιοχή της Πάτρας αλλά και των γύρο περιοχών είναι τι σκι, στην περιοχή των Καλαβρύτων. Η Πάτρα διαθέτει και δικούς της συλλόγους αθλητισμού που είναι: ο Ιστιοπλοϊκός Όμιλος Πατρών, ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Πατρών και ο Ιππικός Όμιλος Πατρών.

Επιχειρηματικός τουρισμός

Το Πανεπιστημιακό Συνεδριακό Κέντρο παρέχει τις μεγαλύτερες και πιο σύγχρονες εγκαταστάσεις για την πραγματοποίηση συνεδρίων και διασκέψεων που λαμβάνουν μέρος στην Πάτρα. Είναι δυναμικότητας 1000 συνέδρων. Άλλες εγκαταστάσεις περιλαμβάνουν την Αίθουσα Συνεδρίων του Δήμου (Μέγαρο Λόγου και Τέχνης) και άλλες εγκαταστάσεις για τη φιλοξενία σεμιναρίων που παρέχουν μεγάλα ξενοδοχεία μέσα και έξω από την πόλη. Η Αίθουσα Συνεδρίων (Μ.Α.Τ.) βρίσκεται στο κέντρο της πόλη και μπορεί να φιλοξενήσει έως και 500 συνέδρους. Τα ξενοδοχεία που βρίσκονται μέσα στην πόλη είναι το Ξενοδοχείο Αστήρ (στο κέντρο της πόλης, έως και 750 συνέδρους) και το Ξενοδοχείο Πόρτο Ρίο (στο κοντινό Ρίο, έως και 700 συνέδρους).

Τουριστικές Υπηρεσίες

Στην είσοδο του λιμανιού βρίσκεται το κέντρο πληροφόρησης τουριστών, INFO CENTER, το οποίο είναι υπηρεσία του Δήμου και διαθέτει χάρτες, οδηγούς και ενημερωτικά φυλλάδια. Η θέση στην οποία βρίσκεται είναι εύκολα διακριτή στους τουρίστες που μόλις φτάνουν στην πόλη.

Ξενοδοχεία και χώροι διαμονής

Η πόλη της Πάτρας διαθέτει περίπου 2000 κλίνες για τους επισκέπτες και 5500 επιπλέον κλίνες στο Νομό Αχαΐας. Το 65% των κλινών ανήκουν στην κατηγορία των «τριών αστέρων» και πάνω. Έρευνες δείχνουν ότι η πληρότητά τους κυμαίνεται στο 40-45% το χρόνο. Όμως υπάρχουν περίοδοι που η πληρότητα φτάνει στο 100%.

Η Πάτρα παρουσιάζει μια έλλειψη ξενοδοχειακής υποδομής. Υπάρχει η αντίληψη ότι η ποιότητα των ξενοδοχείων που βρίσκονται μέσα στην πόλη – που απευθύνονται σε διάφορα βαλάντια – είναι χαμηλή. Κατά τον ίδιο τρόπο, υπάρχει χαμηλός αριθμός ξενοδοχείων ικανών να προσελκύσουν επισκέπτες. Στην εικόνα έρχονται να προστεθούν και αρκετοί τουριστικοί οδηγοί που ασκούν αρνητική κριτική στα υπάρχοντα ξενοδοχεία και τους χώρους διαμονής της πόλης. Είναι γενικά διαπιστωμένο ότι η ποιότητα των ξενοδοχείων στις γύρω περιοχές είναι ανώτερη – ιδιαίτερα στα ξενοδοχεία που βρίσκονται κατά μήκος της ακτής. Παρόλα αυτά, η ανάπτυξη καινούριων ξενοδοχείων στο κέντρο της πόλης υποδηλώνει ότι αυτή η ανεπάρκεια έχει αρχίσει μάλλον να αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά.

Περιφερειακοί Πόλοι Έλξης

Η Πάτρα αποτελεί την «κλασική» πόλη διερχόμενου τουρισμού. Παρά το γεγονός ότι είναι ένας ιδιαίτερα σημαντικός συγκοινωνιακός κόμβος για πολλούς χιλιάδες τουρίστες και επισκέπτες, σχετικά ένας πολύ μικρός αριθμός μένει τελικά στην πόλη. Πράγματι, ένα μεγάλο ποσοστό, κατά πάσα πιθανότητα, φτάνει στο λιμάνι και από εκεί αναχωρεί αμέσως για την Αθήνα ή τον Πειραιά και τα νησιά των Κυκλάδων ή των Ιονίων νήσων. Παρομοίως, κατά την επιστροφή, οι επισκέπτες φθάνουν κατευθείαν στο λιμάνι και από εκεί επιβιβάζονται στα πλοία που αναχωρούν για την Ιταλία.

Ο Νομός Αχαΐας και η ευρύτερη περιοχή διαθέτει μία ποικιλία αξιοθέατων και θαυμάσιων περιοχών που δρουν ως μαγνήτης για τους τουρίστες.

Νομός Αχαΐας

Το ενδιαφέρον των επισκεπτών στην Αχαΐα επικεντρώνεται:

- στη διαδρομή του οδοντωτού Διακοφτό-Καλάβρυτα
- στην πόλη των Καλαβρύτων
- στα σπήλαια των λιμνών & την Αγ. Λαύρα
- στις ακτές ανατολικά και δυτικά της Πάτρας

Σε απόσταση 55 χιλιομέτρων από την Πάτρα, βρίσκεται ο οδοντωτός σιδηρόδρομος που προσφέρει μια θεαματική διαδρομή μέσα από το φαράγγι του Βουραϊκού και ανεβαίνει σε υψόμετρο 700 μέτρων. Η απόσταση που διανύει είναι 23 χιλιόμετρα. Η διαδρομή διαρκεί μια

ώρα και περνάει μέσα από το χωριό Ζαχλωρού, απ' όπου μπορεί ο επισκέπτης να περπατήσει ως την Ιερά Μονή Μεγάλου Σπηλαίου.

Ιδιαίτερα τα βαγόνια της πρώτης θέσης προσφέρουν στους επιβάτες μια συναρπαστική θέα κοντά στη φύση, στο φαράγγι και στον ποταμό. Ο τελευταίος σταθμός της διαδρομής είναι τα Καλάβρυτα. Στην ορεινή περιοχή των Καλαβρύτων, σε ένα ήσυχο και μαγευτικό περιβάλλον αντικρίζει κανείς την απότομη πλευρά των Αροανίων, που ονομάζεται "Νεραϊδοράχη", από όπου τρέχουν τα νερά όπου με βάση τη μυθολογία ορκίστηκαν οι θεοί του Ολύμπου.

Τα Καλάβρυτα, που περιλαμβάνονται στον Νομό Αχαΐας, αποτελούν ένα σημαντικό τουριστικό πόλο έλξης για τους θαυμαστές του σκι κατά τη διάρκεια του χειμώνα, καθώς και ένα δροσερό ορεινό θέρετρο κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Παρά το γεγονός ότι το χιονοδρομικό κέντρο των Καλαβρύτων είναι σχετικά μικρό, διαθέτει εννέα πίστες και μια καφετέρια. Βρίσκεται 14 χιλιόμετρα ανατολικά από την πόλη των Καλαβρύτων στο Όρος Χελμός. Το καλοκαίρι, η περιοχή ενδείκνυται για πεζοπορίες (trekking). Οι τουρίστες μπορούν να εξερευνήσουν τα σπήλαια της περιοχής και να επισκεφτούν το Μοναστήρι της Αγίας Λαύρας, όπου υψώθηκε το λάβαρο της Επανάστασης του 1821. Εκεί δόθηκε ο όρκος για την ελευθερία ή το θάνατο στα πλαίσια της απελευθέρωσης από τους Τούρκους. Κοντά στο Μοναστήρι υψώνεται αντίστοιχο μνημείο για το γεγονός.

Στην ανατολική και δυτική ακτογραμμή της Πάτρας βρίσκονται μια σειρά από μικρούς οικισμούς, χωριά και ξενοδοχεία, οι παραλίες των οποίων αποτελούν πόλο έλξης για πολλούς επισκέπτες κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Μπορεί κανείς να βρει ήσυχα μέρη για κολύμπι και ξεκούραση, αλλά και πιο πολυσύχναστα θέρετρα, όπως: το Ρίο, που

βρίσκεται λίγα χιλιόμετρα στα ανατολικά της Πάτρας και η Λακκόπετρα / Νιφορέικα - λίγα χιλιόμετρα στα δυτικά της πόλης. Η λίμνη του Πάππα και ο υγρότοπος Προκόπου αποτελούν σπάνιο οικοσύστημα μοναδικής ομορφιάς και υψηλού επιστημονικού ενδιαφέροντος. Η χρυσή αμμουδιά της Καλογριάς, μια απέραντη αμμώδης παραλία με εξωτική ατμόσφαιρα και ομορφιά, σε συνδυασμό με το πευκοδάσος της Στροφιλιάς, συνθέτουν ένα ειδυλλιακό τοπίο. Πολλά μέρη προσφέρουν έντονη καλοκαιρινή νυχτερινή ζωή, με μια σειρά από κλαμπ και μπαρ που μένουν ανοιχτά έως τις πρώτες πρωινές ώρες. Η ακτή προσελκύει και ξένους επισκέπτες, αλλά χρησιμοποιείται πολύ και από Έλληνες, πολλοί από τους οποίους διατηρούν καλοκαιρινές κατοικίες στην περιοχή.

Επίσης, άλλα αξιοθέατα και θαυμάσια μέρη που μπορεί να δει ένας επισκέπτης γύρω από την πόλη των Πατρών είναι:

Κάστρο Ρίου

Αρχαίο Θέατρο Αιγείρας

Χρονολογείται από τον 4^ο αιώνα π.Χ., το θέατρο βρίσκεται κοντά στις αρχαίες πόλεις Αίγες και Κυρήνεια. Το αρχαιολογικό μουσείο του Αιγίου, φιλοξενεί μερικά από τα ερείπια και επιτρέπει μια πλήρη έρευνα της ιστορίας της περιοχής μέχρι τη Ρωμαϊκή εποχή.

Αίγιο - Παναγία Τρυπητή

Πολιούχος του Αιγίου, η εν λόγω εκκλησία είναι χτισμένη πάνω σε βράχο με θέα τη θάλασσα. Το Αίγιο είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Αχαΐας. Είναι εμπορικό κέντρο και αναφέρεται ως βασικό λιμάνι εξαγωγής σταφίδας και κίτρων, ήδη από το 1340 και μετά. Στους προϊστορικούς χρόνους αναφερόταν ως πρωτεύουσα της Αχαϊκής

Συνομοσπονδίας. Ενδέχεται οι Αχαιοί να ξεκίνησαν από το Αίγιο το ταξίδι τους στην Τροία.

Η ευρύτερη περιοχή

Σε περιφερειακό επίπεδο, η Πάτρα βρίσκεται πολύ κοντά σε αρκετά μεγάλα τουριστικά κέντρα. Ορισμένα απ' αυτά εντάσσονται στη διοικητική περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας, ενώ άλλα βρίσκονται εκτός των διοικητικών αρμοδιοτήτων της, αλλά είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την πόλη των Πατρών. Οι πιο σημαντικοί τουριστικοί πόλοι έλξης είναι:

- η αρχαία Ολυμπία στο Νομό Ηλείας στην περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας
- οι Δελφοί, που βρίσκονται εκτός περιφέρειας, αλλά σε απόσταση 2 μόλις ωρών από την Πάτρα
- τα Ιόνια νησιά που συνδέονται απευθείας με το λιμάνι της Πάτρας.

Η αρχαία Ολυμπία και οι Δελφοί είναι αρχαιολογικοί χώροι γνωστά σε όλο τον κόσμο. Τα μεγάλης έκτασης αρχαιολογικά ευρήματα της αρχαίας Ολυμπίας βρίσκονται 120 χιλιόμετρα έξω από την Πάτρα, κοντά στο σύγχρονο χωριό της αρχαίας Ολυμπίας. Στον χώρο περιλαμβάνονται τα ερείπια ενός συγκροτήματος ναών, χώρους διαμονής των ιερέων και δημόσια κτίρια που ανέρχονται στον 5^ο αιώνα π.Χ. Δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο, υπάρχει ένα εντυπωσιακό και σημαντικό αρχαιολογικό μουσείο που στεγάζει μία μεγάλη συλλογή με γλυπτά, μετόπες, κοσμήματα και άλλα αντικείμενα που βρέθηκαν στο χώρο.

Στην αρχαία Ολυμπία πραγματοποιήθηκαν οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες. Εδώ, κάθε τέσσερα χρόνια, γίνεται η αφή της Ολυμπιακής φλόγας κατά τη διάρκεια μιας ειδικής τελετής και στη συνέχεια η φλόγα

ξεκινά το ταξίδι της προς τον τόπο όπου θα πραγματοποιηθούν οι Ολυμπιακοί Αγώνες.

Μέσω της θαλάσσιας οδού, χρησιμοποιώντας το πλοίο από το Ρίο στο Αντίρριο (120 χιλιόμετρα, 2 ώρες), μπορεί κανείς να επισκεφτεί τους Δελφούς. Οι Δελφοί είναι ένας από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς προορισμούς της Ελλάδας. Διαθέτουν ένα αρχαιολογικό χώρο με εντυπωσιακά ευρήματα και μια εκπληκτική θέα προς τον Κορινθιακό Κόλπο. Στον αρχαιολογικό χώρο υπάρχει και ο Ναός του Απόλλωνα, όπου έδινε τους χρησμούς του το Μαντείο των Δελφών, και ο οποίος χρονολογείται στον 4^ο αιώνα π.Χ. και. Ο χώρος περιλαμβάνει επίσης ένα καλοδιατηρημένο θέατρο, το πιο ολοκληρωμένο αρχαίο στάδιο της Ελλάδας και ένα θόλο, μια κυκλική κατασκευή που αποτελείται από 20 κολόνες, η χρήση του οποίου δεν γνωρίζουμε, αλλά απεικονίζεται ευρέως σήμερα σε πολλά εμπορεύματα των Δελφών.

Όπως και στην αρχαία Ολυμπία, έτσι και στους Δελφούς βρίσκεται ένα μουσείο που τοποθετείται δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο και το οποίο στεγάζει μια πλούσια συλλογή θησαυρών που ανακαλύφθηκαν στην περιοχή. Το πιο διάσημο έκθεμα της συλλογής είναι το χάλκινο άγαλμα του Ηνίοχου, 5^{ου} αιώνα π.Χ., που κατασκευάστηκε προς τιμήν μιας νίκης κατά τη διάρκεια των Πύθιων Αγώνων.

Να φτάσει κανείς ως τα Ιόνια Νησιά – Ζάκυνθος, Κεφαλονιά, Ιθάκη και Λευκάδα – είναι μια εύκολη υπόθεση εάν ξεκινήσει από την Πάτρα. Όλα αυτά τα νησιά αποτελούν δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς τόσο για τους Έλληνες όσο και για τους ξένους επισκέπτες. Η Ζάκυνθος και η Κεφαλονιά διαθέτουν δικό τους αεροδρόμιο με διεθνείς πτήσεις τσάρτερ. Τα νησιά αποτελούν το βασικότερο πόλο έλξης για τους τουρίστες της περιφέρειας κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

Το Θεσμικό Πλαίσιο του Τουρισμού

Την ευθύνη για την προώθηση του τουρισμού στην Ελλάδα και του τομέα τουρισμού της χώρας έγκειται στη δικαιοδοσία της κυβέρνησης. Ο ΕΟΤ δίνει περισσότερη βάση στην προβολή των νησιών, των βασικών αρχαιολογικών χώρων και της πρωτεύουσας. Πόλεις όπως η Πάτρα έρχονται δεύτερες σε προτεραιότητα. Ο ΕΟΤ, σε συνεργασία με το γραφείο πληροφόρησης τουριστών στην Πάτρα, μέσα από μια άψογη συνεργασία μπορεί να δώσουν περισσότερη βάση στην προώθηση του τουρισμού στην πόλη με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί τουριστικά και η Πάτρα.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι εργασίες για την ανάπτυξη του τομέα τουρισμού της πόλης βρίσκονται μόλις στην αρχή. Παρόλα αυτά, υπάρχουν διάφορες πρωτοβουλίες σημαντικές που βρίσκονται στο στάδιο του προγραμματισμού αλλά πρόκειται να υλοποιηθούν μέσα στα επόμενα χρόνια. Αυτές οι πρωτοβουλίες, έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν θετικά τον τομέα του τουρισμού. Παρακάτω προτείνονται δύο διαφορετικά προγράμματα που θα παίξουν κυρίαρχο ρόλο στα σχέδια της πόλης για την ανάπτυξη του τουρισμού. Πρώτον, αναφέρονται τα διάφορα αναπτυξιακά προγράμματα και εκδηλώσεις που έχουν προγραμματιστεί να λάβουν μέρος τα επόμενα χρόνια στην Πάτρα, στους ακόλουθους τομείς του τουρισμού:

- Πολιτιστικός τουρισμός

- Αθλητικός τουρισμός
- Θρησκευτικός τουρισμός
- Αγροτουρισμός.

Δεύτερον, υπάρχουν τα προγράμματα υποδομών που έχουν σχεδιαστεί για να αυξήσουν τις κοινωνικο-οικονομικές προοπτικές της πόλης. Αυτές περιλαμβάνουν την δημιουργία έργων όπως:

- η γέφυρα Ρίου – Αντιρρίου
- η νέα περιμετρική οδός της πόλης
- το νέο λιμάνι
- οι περιβαλλοντικές βελτιώσεις της πόλης και τα προγράμματα για τη δημιουργία πεζοδρόμων

Η ανάπτυξη του Θεματικού Τουρισμού

Πολιτιστικός Τουρισμός

Τα προγράμματα πολιτιστικής ανάπτυξης της Πάτρας έχουν δώσει προτεραιότητα στο θέμα της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης του 2006. Με την ανάληψη της πρωτοβουλίας του θεσμού αυτού, το Υπουργείο Πολιτισμού χορήγησε επιπλέον πόρους προς την Πάτρα. Αυτό θα είναι μια καλή ευκαιρία για τη μακροπρόθεσμη πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης.

Ο βασικός σχεδιασμός που έχει προγραμματιστεί έχει ως εξής:

- την κατασκευή και τις απαιτήσεις σε χώρους υποδομής για το 2006
- την ποικιλία των εκδηλώσεων που θα πραγματοποιηθούν
- τον τρόπο χρήσης των εγκαταστάσεων

Επίσης έχουν προγραμματιστεί διάφορα έργα για την επέκταση των πολιτιστικών χώρων υποδομής καθώς έχουμε αναφέρει και πιο πάνω.

Αθλητικός Τουρισμός

Όπως έχουμε αναφέρει, η Πάτρα διαθέτει μια σειρά αθλητικών εγκαταστάσεων και αθλητικών εκδηλώσεων (ποδόσφαιρο, καλαθόσφαιρα, στίβος) που έχουν ως αποτέλεσμα τη συμβολή του αθλητισμού στον τουρισμό. Επιπλέον, υπάρχουν τρεις συγκεκριμένες πρωτοβουλίες που προσφέρουν μια ευκαιρία για την ενίσχυση της συνεισφοράς του αθλητισμού στην τουριστική οικονομία της περιοχής. Αυτές σχετίζονται με:

- το Διεθνές Αυτοκινητοδρόμιο της Πάτρας
- τους Ολυμπιακούς Αγώνες που θα γίνουν στην Αθήνα το 2004
- την εκστρατεία για τη διεκδίκηση των Μεσογειακών Αγώνων το 2009.

Το αυτοκινητοδρόμιο βρίσκεται σε απόσταση 25 χιλιομέτρων από την Πάτρα, 10 χιλιομέτρων από τη βιομηχανική ζώνη της Πάτρας και 30 χιλιομέτρων από το αεροδρόμιο του Αράξου.

Το πρόγραμμα ανάπτυξης για το αυτοκινητοδρόμιο έχει στόχο τη δημιουργία μιας πίστας αγώνων με προδιαγραφές Φόρμουλα 1. Αρχικά, έχει προγραμματιστεί η δημιουργία μιας πίστας που θα είναι κατάλληλη για δοκιμές αγώνων Φόρμουλα 1.

Εκτός από το Αυτοκινητοδρόμιο, τα σχέδια περιλαμβάνουν τη δημιουργία κι άλλων συμπληρωματικών εγκαταστάσεων όπως:

- έναν εκθεσιακό χώρο
- ένα μουσείο αυτοκινήτων
- αίθουσες για τα μέσα ενημέρωσης
- ένα ανοιχτό θέατρο για 7500 θεατές
- τη φύτευση 10,000 δέντρων.

Το επιχειρηματικό σχέδιο του έργου υποδηλώνει ότι η πίστα θα φιλοξενήσει αρχικά 10 Ελληνικούς και 3 διεθνείς αγώνες, ενώ, μετά από πέντε χρόνια, αυτός ο αριθμός θα ανέλθει σε 20 εθνικούς και 4 διεθνείς αγώνες. Τα εξαγόμενα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι, σε αρχική φάση, ο τζίρος από τη συμμετοχή των επισκεπτών στις εκδηλώσεις του αυτοκινητοδρομίου θα ανέλθει στα 10.7 εκατομμύρια Ευρώ το χρόνο, με τη δυνατότητα διπλασιασμού του μετά από 5 χρόνια.

Στην Αθήνα θα διεξαχθούν οι ολυμπιακοί Αγώνες του 2004. Η εκδήλωση, όμως, που θα προσελκύσει πολλές χιλιάδες επισκεπτών, αθλητών, αθλητικών επισήμων και μέσων ενημέρωσης από ολόκληρο τον κόσμο, θα προσφέρει μια ευκαιρία και στην Πάτρα να επωφεληθεί από το κύρος της. Εκτός από μερικούς προκαταρκτικούς αγώνες ποδοσφαίρου που θα πραγματοποιηθούν στην πόλη, η Πάτρα δεν πρόκειται να φιλοξενήσει άλλα Ολυμπιακά αγωνίσματα κατά τη διάρκεια

των αγώνων. Παρόλα αυτά, παρουσιάζονται δυνατότητες αξιοποίησης των Αγώνων προς όφελος της πόλης, από:

- τους διεθνείς διαγωνισμούς για τα συγκεκριμένα αθλήματα που θα γίνουν πριν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες
- τους αθλητές που θα συμμετάσχουν στους Αγώνες και οι οποίοι θα χρησιμοποιήσουν τις τοπικές εγκαταστάσεις για προπόνηση και προσαρμογή στο κλίμα
- την παροχή διαμονής στους επισκέπτες με προορισμό την αρχαία Ολυμπία, την πόλη όπου πραγματοποιήθηκαν οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες.

Θρησκευτικός Τουρισμός

Η Πάτρα διαθέτει μια από τις μεγαλύτερες Ορθόδοξες Εκκλησίες των Βαλκανίων, τον Άγιο Ανδρέα. Η εκκλησία αυτή παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην προσπάθεια για την ανάπτυξη του θρησκευτικού τουρισμού της πόλης. Το πρόγραμμα έχει τρεις βασικούς στόχους:

- η βελτίωση της εικόνας της Πάτρας ως προορισμού για τους προσκυνητές, και τόπου επίσκεψης του χώρου όπου μαρτύρησε ο Άγιος, ιδιαίτερα για τους Ορθόδοξους χριστιανούς
- η ενθάρρυνση των επισκέψεων σε διάφορους χώρους θρησκευτικής κληρονομιάς της Πάτρας και της γύρω περιοχής, όπως εκκλησίες και μοναστήρια
- η ανάπτυξη νέων πόλων έλξης με θρησκευτικό θέμα, κυρίως ένα νέο μουσείο τέχνης και ένα συνεδριακό κέντρο.

Για την προώθηση αυτών των έργων, η εκκλησία έχει ετοιμάσει έναν οδηγό με έγχρωμες φωτογραφίες και πληροφορίες για την Εκκλησία του Αγ. Ανδρέα. Προτείνει επίσης:

- ✓ την παροχή ηλεκτρονικών χαρτών της περιοχής έξω από τις εκκλησίες
- ✓ τη φροντίδα και τον καθαρισμό των εξωτερικών χώρων των εκκλησιών
- ✓ την κατασκευή μουσείου που θα στεγάζει την εκκλησιαστική και λαϊκή τέχνη
- ✓ την κατασκευή ενός εκκλησιαστικού συνεδριακού κέντρου κοντά στον Ιερό Ναό του Αγ. Ανδρέα.

Οικολογικός Τουρισμός (Αγροτουρισμός)

Το Παναχαϊκό, όρος, που τοποθετείτε πίσω από την πόλη της Πάτρας, έχει τη δυνατότητα να μετατραπεί σε κέντρο τουρισμού και σε πόλο έλξης για τους κατοίκους της πόλης. Το βουνό είναι σχεδόν ανεκμετάλλευτο και προσφέρει πολλές δυνατότητες ανάπτυξης. Είναι βέβαιο ότι οποιαδήποτε ανάπτυξη θα πρέπει να λάβει υπόψη της το περιβάλλον και το οικοσύστημα του όρους. Με βάση τα παραπάνω, ο Δήμος έχει ήδη ξεκινήσει να επεξεργάζεται τις διαθέσιμες επιλογές του σχετικά με τη χρήση και ανάπτυξη της περιοχής. Οι προτάσεις που θα έχουν χαμηλό περιβαλλοντικό αντίκτυπο στην περιοχή περιλαμβάνουν:

- τη δημιουργία μονοπατιών για περίπατο και ποδήλατο βουνού που θα συμπληρώνονται με την επιπλέον προμήθεια χαρτών και πινακίδων
- ένα κέντρο αναψυχής όπου θα προσφέρονται αναψυκτικά

- την κατασκευή παρατηρητηρίων καθώς και καταφυγίων για την προστασία από τον ήλιο και τη βροχή
- εγκαταστάσεις για την ενίσχυση αθλημάτων, όπως ο αιωροπτερισμός, καθώς και κτίρια για την αποθήκευση του εξοπλισμού
- την ανάπτυξη ενός μικρού χιονοδρομικού κέντρου, το όρος προσφέρει αξιόλογες ευκαιρίες για σκι τύπου cross-country (Nordic)
- ένα προπονητήριο για τα αθλήματα του ποδοσφαίρου και της καλαθόσφαιρας σε υψόμετρο 1000 μέτρων
- ένα κέντρο προώθησης τοπικών προϊόντων
- τη λήψη μέτρων για τη διάνοιξη των δρόμων το χειμώνα.

Επιχειρηματικός και Συνεδριακός Τουρισμός

Το συνεδριακό κέντρο του Πανεπιστημίου αύξησε τις δυνατότητες για την προβολή και την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού στην πόλη. Παρόλα αυτά, για να είναι ένα «συνεδριακό πακέτο» αποτελεσματικό προϋποθέτει περαιτέρω επενδύσεις σε συμπληρωματικές ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις. Τα έργα για την ανάπτυξη και επέκταση των χώρων υποδομής όπου θα πραγματοποιούνται σεμινάρια και συνέδρια, εντός των ορίων της πόλης, περιλαμβάνουν:

- μια δράση του Δήμου για τη δημιουργία ενός μικρού συνεδριακού κέντρου ειδικού σκοπού
- ένα εκκλησιαστικό συνεδριακό κέντρο όπως αναφέρθηκε πιο πάνω

Έργα Υποδομής

Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου

Η κατασκευή της γέφυρας Ρίου-Αντιρρίου αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα έργα υποδομής της Περιφέρειας. Η σύνδεση του Ρίου με το Νομό Αιτωλοακαρνανίας θα έχει σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο στην πόλη της Πάτρας. Η μεταφορά των ανθρώπων μέχρι στιγμής γίνεται με φέρυ δια της θαλάσσιας οδού, η διάρκεια του οποίου είναι περίπου μία ώρα, ενώ η γέφυρα θα συνδέσει την Πάτρα με την Αίτωλοακαρνανία για πρώτη φορά. Η διέλευση της γέφυρας θα γίνεται μέσα σε λίγα μόλις λεπτά, γι' αυτό και η πόλη θα είναι περισσότερο προσβάσιμη. Μετά την ένταξη της Αιτωλοακαρνανίας στην οικονομική τροχιά της Πάτρας, η γέφυρα θα αυξήσει αδιαμφισβήτητα τη σημασία της πόλης ως πρωτεύουσας της Περιφέρειας.

Πρόκειται για ένα φιλόδοξο έργο. Ο προϋπολογισμός του ανέρχεται σε 588 εκατομμύρια Ευρώ. Οι επιχορηγήσεις του ΕΤΠΑ θα καλύψουν το μεγαλύτερο μέρος του κόστους. Παρόλα αυτά, οι ιδιωτικές εταιρείες που κατασκευάζουν τη γέφυρα θα συνεισφέρουν το 9% του κόστους του έργου. Προβλέπεται ότι το κόστος θα ξεπληρωθεί με τα διόδια της γέφυρας.

Το Καινούριο Λιμάνι

Η κατασκευή του καινούριου λιμανιού θα έχει δύο βασικά πλεονεκτήματα για την Πάτρα. Πρώτα απ' όλα, θα μεγαλώσει η χωρητικότητα του λιμανιού, αυξάνοντας έτσι τις οικονομικές του δυνατότητες. Δεύτερον, ένα μεγάλο μέρος της κίνησης του λιμανιού θα

μεταφερθεί, πράγμα που θα έχει σαν αποτέλεσμα την μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης, που παρατηρείται στο κέντρο της πόλης. Σήμερα, το μεγαλύτερο μέρος των εμπορικών και επιβατικών αυτοκινήτων που επιβιβάζονται και αποβιβάζονται στο λιμάνι, αναγκάζονται να περνούν μέσα από την πόλη. Η πρώτη φάση κατασκευής του νέου λιμανιού πρόκειται να ολοκληρωθεί σε ένα χρόνο. Ο προϋπολογισμός του ανέρχεται στα 100 εκατομμύρια Ευρώ. Τα κονδύλια του ΕΤΠΑ θα ενισχύσουν τη χρηματοδότηση του έργου.

Περιμετρική οδός της πόλης

Στην Πάτρα έχει κατασκευαστεί η νέα περιμετρική οδός της πόλης, η οποία βοηθάει πάρα πολύ στην κυκλοφοριακή αποσυμφόρηση του κέντρου. Με αυτόν τον τρόπο επίσης αποφεύγεται και η μόλυνση που έχει καταστρεπτικές συνέπειες για τους επισκέπτες και τους κατοίκους της.

Η Ανάπτυξη του Περιβάλλοντος Δόμησης της Πάτρας

Αντίθετα με πολλές Μεσογειακές πόλεις, που διατήρησαν το ιστορικό τους κέντρο, οι περισσότερες πόλεις της Ελληνικής ενδοχώρας έχουν ισοπεδώσει το μεγαλύτερο μέρος του ιστορικού τους κέντρου, αντικαθιστώντας το με πολλά διαμερίσματα και με γραφεία μεσαίου μεγέθους. Αυτό συνέβη εξαιτίας του χαλαρού πολεοδομικού ελέγχου και των οικονομικών ευκαιριών που προσφέρθηκαν στους ιδιοκτήτες γης για ανοικοδόμηση των αρχικών ιδιοκτησιών. Έτσι και η πόλη της Πάτρας ακολούθησε τον ίδιο ρυθμό. Έχει υποστεί σημαντική ανάπτυξη κατά τα τελευταία χρόνια και έχει αντικαταστήσει πολλά από τα παραδοσιακά χαμηλά κτίριά της με οικοδομικά τετράγωνα μεσαίου ύψους.

Παράλληλα, οικοδομήθηκαν πολλοί ανοιχτοί χώροι, με συνέπεια τη μείωση των διαθέσιμων υπαίθριων χώρων μέσα στην πόλη. Το αποτέλεσμα, όπως παρατηρεί κανείς και σε πολλές άλλες Ελληνικές πόλεις, είναι ένα πυκνοκατοικημένο αστικό περιβάλλον, που είχε όμως σχεδιαστεί αρχικά για πολύ χαμηλότερη πληθυσμιακή πυκνότητα. Ως εκ τούτου, υπάρχει έλλειψη υπαίθριων χώρων, κυκλοφοριακή συμφόρηση, υπερβολικά πολλά σταθμευμένα οχήματα, προβλήματα κινητικότητας για τους πεζούς και υψηλά επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Παρ' όλα αυτά, σήμερα οι απαγορευτικοί κανονισμοί είναι πιο αυστηροί και η Πάτρα καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες για την προστασία των υπολειμμάτων του ιστορικού της κέντρου. Πιο συγκεκριμένα, η πόλη αγωνίζεται να προωθήσει την αναπαλαίωση και διατήρηση των αρχιτεκτονικών κτιρίων του 19^{ου} και 20ου αιώνα.

Όμως, οι περιορισμένοι οικονομικοί πόροι μεταθέτουν την οικονομική ευθύνη στους ιδιώτες. Έτσι, αποδεικνύεται ιδιαίτερα δύσκολη η διατήρηση των κτιρίων αυτής της περιόδου που δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη αρχιτεκτονική αξία.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο που έχει τεθεί σε προτεραιότητα από τη Δημοτική Αρχή είναι η δημιουργία πιο ελκυστικών δημόσιων χώρων, όπως:

- ❖ η δημιουργία χώρων πρασίνου μέσα στην πόλη
- ❖ η ανάπτυξη ενός δικτύου πεζοδρόμων
- ❖ η παροχή πεζοδρομίων καλύτερης ποιότητας
- ❖ η εισαγωγή εξοπλισμού δρόμου με μεγαλύτερη αισθητική και ποιότητα.

Οι παραπάνω περιβαλλοντικές βελτιώσεις βρίσκονται σε εξέλιξη. Μερικές έχουν ολοκληρωθεί, όπως οι περιβαλλοντικές βελτιώσεις στο χώρο της μαρίνας. Άλλες, βρίσκονται σε εξέλιξη, όπως η πεζοδρόμηση κεντρικών δρόμων της πόλης και βελτιώσεις στην πλατεία Τριών Συμμάχων. Άλλες, πάλι, έχουν προγραμματιστεί για το μέλλον, όπως οι περιβαλλοντικές βελτιώσεις στις σκάλες που οδηγούν από την οδό Αγίου Νικολάου στο Κάστρο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως παρατηρούμε η Πάτρα διαθέτει αρκετά τουριστικά πλεονεκτήματα αλλά αυτά επισκιάζονται από τα μειονεκτήματά της. Τα κυριότερα πλεονεκτήματα είναι:

- το θεαματικό Καρναβάλι της πόλης
- ο Ελληνικός αστικός τρόπος ζωής και οι ποιοτικές Πατρινές επιχειρήσεις που το στηρίζουν
- η πολύ μικρή απόσταση της πόλης από σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους
- το κύρος της πόλης ως «πύλης» της Ελλάδας για τους επιβάτες που ταξιδεύουν με το δικό τους όχημα
- οι αξιόλογες επενδύσεις που πραγματοποιούνται σε στρατηγικά έργα υποδομής
- οι δυνατότητες σύνθεσης ενός τουριστικού αναπτυξιακού προγράμματος με θέμα τους σταθμούς του 2004 και 2006.

Τα μειονεκτήματα που συμβάλλουν στην μειωμένη τουριστική ανάπτυξη της πόλης είναι:

- η απουσία μιας τουριστικής μονάδας ή τμήματος που θα μπορούσε να συντονίσει τα προγράμματα και τις ιδέες που σχετίζονται με τον τουρισμό
- η έλλειψη αξιόπιστων και ενημερωτικών δεδομένων για τον τομέα τουρισμού
- ο ανεπαρκής προϋπολογισμός για την προβολή της πόλης
- η έλλειψη διευρυμένης στρατηγικής τουρισμού προκειμένου να υλοποιηθεί μια επέκταση του τομέα τουρισμού.

Έχει παρατηρηθεί ότι το πρόβλημα διερχόμενου τουρισμού της Πάτρας αποτελεί μια μεγάλη ευκαιρία για την πόλη, διότι υπάρχουν κι άλλες Ευρωπαϊκές πόλεις που υποδέχονται πολλούς διερχόμενους τουρίστες. Αυτό σημαίνει ότι αρκεί η Πάτρα να βρει τα μέσα και τα κίνητρα με τα οποία θα θελήσει ο διερχόμενος τουρίστας να παραμείνει στην πόλη έστω και για μια νύχτα.

ΙΔΕΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Η Πάτρα εφόσον θέλει να αναπτύξει τον τουρισμό της θα πρέπει να στοχεύσει:

- στη δημιουργία μιας εικόνας και μιας ταυτότητας για την πόλη
- στην προβολή του Καρναβαλιού στο εξωτερικό
- στη διαφήμιση του συνόλου της πόλης

- στην αξιοποίηση των γεγονότων-σταθμών που θα πραγματοποιηθούν μέσα στην επόμενη δεκαετία
- στην ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού
- στη βελτίωση των τουριστικών έργων υποδομής, ιδιαίτερα την ποικιλία και την ποιότητα των χώρων διαμονής των επισκεπτών
- στα μέσα για το συντονισμό των ποικίλων πρωτοβουλιών και έργων που πραγματοποιούνται στην πόλη
- στον τρόπο αξιοποίησης της επεκτεινόμενης τουριστικής οικονομίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η Πάτρα δεν αποτελεί έναν τουριστικό προορισμό. Δεν πρόκειται για τουριστική πόλη και ούτε ήταν ποτέ, παρά το γεγονός ότι αποτελεί ένα σημαντικό ενδιάμεσο σταθμό για μεγάλο αριθμό τουριστών. Σήμερα, ο τουρισμός μέσα στην Πάτρα βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα, παρά το ότι υπάρχουν σημαντικές ευκαιρίες επέκτασης.

Η πόλη διαθέτει πολλά από τα στοιχεία που χρειάζονται οι τουρίστες για να περάσουν ευχάριστα κατά τη διαμονή τους στην πόλη. Υπάρχουν πολλές καφετέριες, εστιατόρια και έντονη-νυχτερινή ζωή με ένα χαρακτηριστικό Ελληνικό χρώμα. Και μόνο αυτή η πλευρά, αν διαφημιστεί κατάλληλα, μπορεί να προσελκύσει πολλούς από τους διερχόμενους επισκέπτες ώστε να παραμείνουν στην πόλη. Πράγματι, μετά από ένα πολύωρο ταξίδι από την Ιταλία, πολλοί θα ήθελαν να κάνουν ένα διάλειμμα μένοντας στην πόλη. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους επιβάτες των πλοίων που φτάνουν αργά το βράδυ ή αναχωρούν νωρίς το πρωί. Κατά παράδοξο τρόπο, επειδή οι βασικές οικονομικές λειτουργίες της Πάτρας συνδυάζονται με τον τομέα τουρισμού, η πόλη

προσφέρει ευκαιρίες ώστε οι επισκέπτες να πάρουν μια γεύση από τον Ελληνικό και Μεσογειακό πολιτισμό. Αυτά τα χαρακτηριστικά μπορούν να συμβάλλουν στη δημιουργία μιας ξεχωριστής ταυτότητας της Πάτρας μέσα σε μια ιδιαίτερα ανταγωνιστική εθνική τουριστική αγορά.

Είναι ξεκάθαρο ότι η Πάτρα βρίσκεται στην αρχή μιας διαδικασίας για την ανάπτυξη του τουρισμού της. Την ίδια στιγμή, βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή. Σε εξέλιξη βρίσκονται μια σειρά από θεμελιώδη έργα υποδομής. Επίσης, πρόκειται να πραγματοποιηθούν εκδηλώσεις διεθνούς κύρους, από τις οποίες η Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης το 2006 προσφέρει σημαντικές δυνατότητες προς αξιοποίηση. Αν εκμεταλλευτούν όλα αυτά τα πλεονεκτήματα, σε συνδυασμό με τα ήδη υπάρχοντα, θα προσφέρουν στην Πάτρα μια μεγάλη ευκαιρία να μπει δυναμικά στην τουριστική αγορά.

Παρόλα αυτά, η Πάτρα παρουσιάζει πολλές αδυναμίες, ιδιαίτερα όσον αφορά στα έργα τουριστικής υποδομής, την ποιότητα των ξενοδοχείων, τα χαμηλά επίπεδα μάρκετινγκ και τις αρνητικές πλευρές αισθητικής της πόλης. Αν η πόλη θέλει να βελτιώσει σημαντικά το τουριστικό της προφίλ, τότε θα πρέπει να δώσει έμφαση σ' αυτές τις βασικές της αδυναμίες.

Τα σημαντικότερα στοιχεία που θα επηρεάσουν τις προοπτικές του τουρισμού στην Πάτρα σχετίζονται με:

- την ανάπτυξη της ξενοδοχειακής υποδομής
- την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει το Καρναβάλι
- την ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού
- την ανάπτυξη και αξιοποίηση των συνδεδετικών κρίκων με την ευρύτερη περιοχή

- την ανάπτυξη και εφαρμογή μιας στρατηγικής μάρκετινγκ που θα έχει τη μεγαλύτερη δυνατή συνοχή
- τη δημιουργία ενός ερευνητικού προγράμματος
- την ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των εταίρων και την ενσωμάτωση της πολιτικής
- την ανάπτυξη μιας στρατηγικής τουρισμού.

Ξενοδοχειακή υποδομή

Όπως συμβαίνει και σε πολλές πόλεις, η κάλυψη των θέσεων στην Πάτρα είναι ανομοιόμορφη. Σε ακραίες περιπτώσεις, η κάλυψη είναι χαμηλή εκτός περιόδου, αλλά κατά τη διάρκεια του Καρναβαλιού δεν επαρκεί ο αριθμός των δωματίων. Η ποιότητα και η χωρητικότητα των ξενοδοχείων της πόλης πρέπει να βελτιωθεί. Επίσης, πρέπει να εξεταστεί σοβαρά το είδος των χώρων διαμονής. Πιο έντονη είναι η ανάγκη αντιμετώπισης της πιθανής αύξησης ζήτησης δωματίων λόγω νέων πρωτοβουλιών επιχειρηματικού ή ψυχαγωγικού και τουριστικού χαρακτήρα. Είναι απαραίτητη η δημιουργία μιας σειράς χώρων διαμονής υψηλής ποιότητας που θα απευθύνονται σε όλες τις κοινωνικές τάξεις. Ο τύπος του ξενοδοχείου (μεγάλο, μεσαίο ή μικρό) και το επίπεδο των υπηρεσιών και της ποιότητάς του θα διαφέρει ανάλογα με τον τύπο του τουρισμού και το σκοπό του (επιχειρηματικός, ψυχαγωγικός ή διερχόμενος). Παρόλα αυτά, χωρίς έρευνα αγοράς, είναι αδύνατον να δημιουργηθεί ένα πιο εκλεπτυσμένο και λεπτομερές προφίλ.

Παρά την ανάγκη για έρευνα της αγοράς, στην Πάτρα παρατηρείται έλλειψη ξεχωριστών ξενοδοχείων, με ιδιαίτερο ύφος, που θα μπορούσαν να προσελκύσουν τους αστικούς τουρίστες. Έχει προγραμματιστεί η δημιουργία χώρων διαμονής στην πόλη που θα είναι πιο ελκυστικοί και ενδιαφέροντες. Η Πάτρα διαθέτει πολλά ιδιωτικά ποιοτικά εστιατόρια, καφετέριες και καταστήματα, αλλά λίγα δείγματα

ξενοδοχειακής υποδομής. Επιπλέον, όπως τα εστιατόρια και οι καφετέριες αποτελούν πόλους έλξης για όσους επισκέπτονται την πόλη, το ίδιο θα συμβεί και με τα ξενοδοχεία. Αντίθετα, η κακή ξενοδοχειακή υποδομή και οι υπηρεσίες χαμηλής ποιότητας μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά τις εντυπώσεις των τουριστών για την πόλη και να έχουν ζημιογόνες μακροπρόθεσμες συνέπειες.

Μάρκετινγκ

Ο προϋπολογισμός που απευθύνεται στο μάρκετινγκ της πόλης είναι μικρός. Το μάρκετινγκ επιδρά πολύ λίγο στην πόλη. Σε διεθνές επίπεδο, το πρόγραμμα μάρκετινγκ του ΕΟΤ δίνει έμφαση στα αναγνωρισμένα πλεονεκτήματα της Ελλάδας, μέσα σε μία ολοένα πιο ανταγωνιστική παγκόσμια αγορά, ενώ πολύ λίγη σημασία στην πόλη. Η Πάτρα μπορεί να ωφεληθεί από την ανάπτυξη μιας στρατηγικής μάρκετινγκ που θα συνδυάζει τις εκδηλώσεις του 2004, 2006 και 2009. Σωστό θα ήταν η πόλη να εξετάσει το ενδεχόμενο προβολής του Καρναβαλιού και στο εξωτερικό. Τα πλεονεκτήματα μιας τέτοιας προβολής θα είναι:

- η διαφήμιση της πόλης
- η συμβολή στην ανάπτυξη της ταυτότητας της πόλης
- η προσέλκυση της προσοχής των επισκεπτών και σε άλλα αξιοθέατα της πόλης
- η ανάδειξη της φήμης της Πάτρας ως πολιτιστικής πόλης με τελικό στόχο το 2006
- η βελτίωση των εσωτερικών επενδυτικών προγραμμάτων μάρκετινγκ.

Το είδος του μάρκετινγκ που θα αναπτυχθεί και οι ομάδες στις οποίες θα απευθυνθεί θα πρέπει να μελετηθούν πολύ προσεκτικά. Σ' αυτό το στάδιο, η έλλειψη στοιχείων έρευνας και τουριστικών πληροφοριών αποτελούν μειονεκτήματα που σχετίζονται με την ανάπτυξη μιας κατάλληλης προσέγγισης μάρκετινγκ. Παρόλα αυτά, θα πρέπει να τεθούν προτεραιότητες όσον αφορά στο μάρκετινγκ, οι οποίες θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

- την αποτελεσματική διαφήμιση και πληροφόρηση πάνω στα πλοία που αναχωρούν και φτάνουν στο λιμάνι της Πάτρας. Οι επιβάτες των πλοίων αποτελούν μια έτοιμη αγορά μισού εκατομμυρίου επισκεπτών με σίγουρο προορισμό την Πάτρα, οι οποίοι συχνά περνούν από την πόλη στα πλαίσια ενός ταξιδιωτικού κύκλου. Η πόλη πρέπει να προσελκύσει αυτή την αγορά αν επιθυμεί πραγματικά την ανάπτυξη του τουριστικού της δυναμικού.
- ένα πιο αναλυτικό και εμφανές πληροφοριακό και διαφημιστικό έντυπο υλικό για την πόλη που θα διατίθεται στις βασικές εισόδους (λιμάνι, σιδηροδρομικός σταθμός, σταθμός λεωφορείων) με στόχο πάλι την προσέλκυση ορισμένων διερχόμενων επισκεπτών ώστε να μείνουν στην πόλη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

«ΠΑΤΡΑ»

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΠΟΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΟΝΙΣΟ ΕΠΕ

«ΠΑΤΡΑ»

ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΧΙΛΙΕΤΙΕΣ ΜΙΑ ΠΟΛΗ

ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ

INFO CENTER ΠΑΤΡΑΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

ΟΘΩΝΩΣ ΑΜΑΛΙΑΣ 6

«ΠΑΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ 2006»

ΕΙΣΗΓΗΤΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΡΓΩΝ 2003

ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ

DETOUR CASE STUDY ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

JON DAWSON ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ», 1998

INTERNET

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ 2001-2003

